

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب

آشنایی با قانون ملی آب آفریقای جنوبی

Jean de la Harpe

مترجم:
حمیدپشتوان

آشنایی با

قانون ملی آب آفریقای جنوبی

Jean de la Harpe

مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب

مترجم:

حمید پشتوان

سرشناسه:

لا هارپه، ژان دو
- La Harpe, Jean de

عنوان و نام پدیدآور:

آشنایی با قانون ملی آب آفریقای جنوبی / [ژان دو لا هارپه، پتر رمزدن]؛ مترجم حمید پشتوان؛ کاری از مرکز مطالعات راهبردی کشاورزی و آب؛ بازبینی انوش نوری اسفندیاری؛ ناظر علمی عباس کشاورز؛ [برای] اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

مشخصات نشر:

تهران: دریاچه نو، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری:

۶۴ ص. مصور (رنگی)، نمودار، نقشه.

شابک:

۹۷۸-۶۲۲-۹۸۰۵۹-۷-۸

وضعیت فهرست‌نویسی:

فیبا

یادداشت:

عنوان اصلی: Guide to the national water act.

موضوع:

آب، منابع -- قوانین و مقررات -- آفریقای جنوبی
Water-supply -- law and legislation -- South Africa

شناسه افزوده:

رمزدن، پتر

شناسه افزوده:

Ramsden, Peter

شناسه افزوده:

پشتوان، حمید، ۱۳۵۳-، مترجم

شناسه افزوده:

نوری اسفندیاری، انوش، ۱۳۳۲-

شناسه افزوده:

کشاورز، عباس، ۱۳۲۵-

شناسه افزوده:

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

شناسه افزوده:

مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب

رده‌بندی کنگره:

KTL۲۹۵۶

رده‌بندی دیویی:

۳۴۶/۶۸۰۴۶۹۱

شماره کتاب‌شناسی ملی:

۸۷۷۱۸۷۷

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب

انتشارات دریاچه نو

نوشتار حاضر ترجمه‌ای است از:

Guide to the National Water Act

عنوان:

آشنایی با قانون ملی آب آفریقای جنوبی

کاری از:

مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب

مترجم:

حمید پشتوان

بازبینی:

انوش نوری اسفندیاری

ناظر علمی:

عباس کشاورز

پیشگفتار:

غلامحسین شافعی

مقدمه:

محمد حسین شریعتمدار

نوبت چاپ:

اول، زمستان ۱۴۰۰

شمارگان:

۵۰۰

قیمت:

۶۰۰۰۰ ریال

نشانی:

تهران- خیابان طالقانی- نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)- پلاک ۱۷۵

ساختمان جدید- طبقه سوم

۸۵۷۳۲۸۳۹ - ۰۲۱ - www.awnrc.com

شماره تماس و تارنما:

فهرست

۹	.....پیشگفتار
۱۰	.....هدف این راهنما
۱۲	.....مقدمه: تصویر کلی از قانون ملی آب
۱۸	.....بخش ۱: هدف و اصول قانون ملی آب
۲۱	.....بخش ۲: استراتژی‌های مدیریت آب
۲۷	.....بخش ۳: حفاظت از منابع آب
۳۷	.....بخش ۴: استفاده آب
۴۷	.....بخش ۵: پرداخت بهای استفاده از آب
۵۱	.....بخش ۶: اختیارات دولت
۵۳	.....بخش ۷: سازمان‌های مدیریت حوضه
۵۶	.....بخش ۸: تشکل‌های آب‌بران
۵۹	.....بخش ۹: مفاد دیگر قانون

پیشگفتار

با توجه به اهمیت آب به عنوان یک عامل حیاتی (اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی) و افزایش روزافزون تقاضای آن، بسیاری از کشورها در حال گذار از حکمرانی خودگردان آب با کمترین درجه توسعه نهادی و پایین‌ترین سطح مشارکت به سازوکارهای مبتنی بر حکمرانی مناسب با حداکثر مشارکت می‌باشند. در این بین، قوانین آب بعنوان تنظیم‌کننده مناسبات میان نقش آفرینان و ذی‌نفعان در حوزه آب نقش مهمی دارد، لذا اصلاح قوانین آب با این رویکرد، بمنظور ایجاد همسویی با این تحولات اجتناب‌ناپذیر است.

در کشور ما نیز، سیر تحولات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی کشور و میزان بهره‌برداری بیشتر از ظرفیت اکولوژیکی از منابع طبیعی به ویژه از منابع آب تجدیدشونده محدود کشور در چند دهه گذشته موجب گردیده که تغییر الگوهای مدیریت آب و تدوین پیش‌نویس قانونی جامع که بتواند ضمن رفع کاستی‌های قانون توزیع عادلانه آب، ابزاری مؤثر برای تنظیم مناسبات میان نقش آفرینان و ذی‌نفعان و اعمال حاکمیت کارآمد بر مدیریت منابع آب باشد، ضروری و حیاتی است.

در همین راستا و به منظور اطلاع از سیر تکاملی طی شده در سایر کشورها و تغییرات ایجاد شده در قوانین آب آنها و ارتقای دانش متخصصان حوزه مدیریت منابع آب کشور، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، کتاب "قانون ملی آب آفریقای جنوبی" که توسط وزارت آب و جنگل‌داری آفریقای جنوبی تهیه شده است را به همت مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب ترجمه کرده است. کتاب حاضر، می‌تواند راهگشایی برای دستیابی به چهارچوبی مستحکم و کارآمد برای ایجاد تغییرات و اصلاح و رفع نواقص قوانین آب در کشور باشد.

مطالعه این کتاب را به سیاست‌گذاران، متخصصان، اساتید، دانشجویان و ذی‌نفعان آب توصیه می‌نمایم.

غلامحسین شافعی

رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

مقدمه

طی چند دهه گذشته، به دلیل افزایش مداخلات انسانی، تخصیص منابع آب در حوضه‌های آبریز برای مصارف انسانی و مقاصد اقتصادی و بدون در نظر گرفتن حقایق‌های زیست‌محیطی، نادیده‌گرفتن شاخص اکولوژیکی و پایداری در برنامه‌های توسعه منابع آب و عدم نگاه جامع و یکپارچه مدیریتی به مجموعه آب، خاک، گیاه و اقلیم توأم با بروز پدیده تغییر اقلیم، سبب شده است که منابع آب کشور کاهش قابل ملاحظه‌ای پیدا کند. بروز آثار و تبعات منفی گسترده و بسیار نگران‌کننده بحران آب که پایداری سرزمین را با چالش‌های جدی مواجه نموده، تمرکز بر اعتلای مدیریت آب را به یکی از اصلی‌ترین و ضروری‌ترین مؤلفه‌ها در فرآیند توسعه کشور تبدیل نموده است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران به عنوان پارلمان بخش خصوصی، به لحاظ وظایف قانونی ناشی از بند الف ماده (۱) قانون بهبود فضای کسب‌وکار مصوب سال ۱۳۹۰ و تأسیس مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب، فعالیت‌های گسترده‌ای در راستای کاهش خسارت‌های ناشی از بحران آب انجام داده است. یکی از روش‌های موفق که در جامعه نیز با اقبال مواجه شده، ترجمه و انتشار آثار و کتب مختلف علمی و کاربردی حاصل تجربیات موفق جهانی می‌باشد.

کتاب "قانون ملی آب آفریقای جنوبی" که توسط وزارت آب و جنگلداری کشور آفریقای جنوبی تهیه شده است، اطلاعات جامعی را در مورد قانون ملی آب آفریقا ارائه می‌دهد. از اصول مهم قانون آب در آفریقا این است که شهروندان آفریقای جنوبی باید در مدیریت آب مشارکت نمایند که از این جنبه می‌تواند در بازبینی قوانین آب در کشور مورد توجه قرار گیرد.

مطالعه این کتاب برای سیاست‌گذاران، پژوهشگران، کارشناسان، ذی‌نفعان و ذی‌مدخلان پیشنهاد می‌گردد.

لازم می‌دانم از زحمات و خدمات ارزشمند مترجم و ویراستار در ترجمه و بازبینی این کتاب و همچنین سایر دست‌اندرکاران، قدردانی و تشکر نمایم.

محمد حسین شریعتمدار

سرپرست مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب اتاق ایران

پیشگفتار

قانون ملی آب، چهارچوب حقوقی مدیریت اثربخش و پایدار منابع آب آفریقای جنوبی را فراهم می‌آورد.

این قانون در سال ۱۹۹۸ با هدف اصلاح بنیادی قوانین گذشته منابع آب انتشار یافت. قوانین گذشته، تبعیض آمیز بودند و با شرایط آفریقای جنوبی تناسب نداشتند. محوریت قانون ملی آب را این باور تشکیل می‌دهد که آب یک منبع کمیاب و ارزشمند است و به همه مردم آفریقای جنوبی تعلق دارد. همچنین، بر این عقیده است که هدف نهایی مدیریت منابع آب باید تحقق استفاده پایدار آب به نفع همه شهروندان آفریقای جنوبی باشد. هدف این قانون، حفاظت، استفاده، توسعه و مدیریت و کنترل منابع آب و پیشبرد مدیریت یکپارچه منابع آب با مشارکت همه ذینفعان است.

بدون مشارکت همگانی، هدف‌های نهایی مدیریت منابع آب تحقق‌یافتنی نیست. دولت مسئولیت مهم اطمینان‌یافتن از مشارکت اثربخش همه ذینفعان در تصمیمات منابع آب که بر آنها تأثیر می‌گذارد را بر عهده دارد. آشنایی با قوانین آب، از نخستین گام‌ها در راستای مشارکت اثربخش به شمار می‌آید.

این کتابچه با هدف کمک به آشنایی با قانون آب تهیه شده است. در این راهنما، به زبانی قابل فهم و ساده، هدف و اصول قانون ملی آب، و نیز استراتژی‌ها و نهادهای تعریف شده برای دستیابی به اهداف نهایی آن، توصیف می‌شود. همچنین، تدابیر مقرر در قانون را برای حفاظت از منابع آب و کنترل استفاده از آب معرفی می‌کند. مخاطبان این راهنما، بهره‌برداران و استفاده‌کنندگان آب و نیز دستگاه‌های دخیل در مدیریت منابع آب هستند.

همه کسانی را که می‌خواهند در تصمیم‌گیری و مدیریت منابع آب مشارکت نمایند، تشویق می‌کنم این کتابچه را مطالعه کنند تا راهنمای آنان در این مسیر باشد.

وزیر امور آب و جنگل‌داری

Ronnie Kasrils

هدف این راهنما

این کتابچه راهنما، درباره قانون ملی آب سال ۱۹۹۸ نوشته شده است. مانند دیگر قوانین، قانون ملی آب به زبان حقوقی نگارش یافته است که برای بسیاری از مخاطبان، دشوار بوده و قابل فهم نیست. این راهنما توضیح می‌دهد که این قانون چه می‌گوید و چه منظوری دارد.

از اصول مهم قانون ملی آب این است که شهروندان آفریقای جنوبی باید بتوانند در مدیریت آب مشارکت نمایند. هدف این راهنما، کمک به بهره‌برداران منابع آب (رودخانه‌ها، نهرها، آب سدها، آب زیرزمینی و مانند آن) در درک قانون است تا بتوانند مشارکت معناداری در تصمیمات آب که بر آنان تأثیر می‌گذارد، داشته باشند.

مخاطبان راهنما

این راهنما اطلاعات سودمندی برای گروه‌های زیر فراهم می‌آورد:

- بهره‌برداران آب؛
- هر کسی که می‌خواهد درباره مدیریت آب، بیشتر بداند؛
- هر کسی که می‌خواهد در مدیریت آب مشارکت داشته باشد.

برای دریافت اطلاعات تفصیلی‌تر درباره موضوعات خاص، لازم است به نزدیکترین دفتر منطقه‌ای وزارتخانه امور آب و جنگل‌داری مراجعه نمایید. در فهرست انتهای کتاب،

اطلاعات تماس داده شده است. از وبگاه www.dwaf.gov.za نیز می‌توانید به قانون ملی آب دسترسی پیدا کنید.

دامنه پوشش مطالب

این راهنما تمام جزئیات قانون ملی آب را پوشش نمی‌دهد. در واقع، راهنمای کلی قانون و نیز اطلاعات خاص درباره بخش‌های مهم قانون را با هدف کمک به بهره‌برداران آب در مشارکت در مسائل منابع آب به دست می‌دهد. بر این اساس، توضیح داده می‌شود که قانون چگونه از تحقق امور زیر اطمینان می‌دهد:

- دسترسی همگانی به آب کافی؛
- حفاظت، استفاده، توسعه، صرفه‌جویی، مدیریت و کنترل منابع آب؛
- برنامه‌ریزی مناسب برای پیاده‌سازی اهداف قانون ملی آب؛
- تأمین هزینه‌های مدیریت و توسعه منابع آب؛
- استقرار نهادهای مدیریت منابع آب.

اهمیت قانون ملی آب در چیست؟

اهمیت قانون ملی آب در این است که مواد مقرر در قانون اساسی آفریقای جنوبی درباره آب را عملی ساخته است.

قانون اساسی سال ۱۹۹۶

قانون اساسی، اهمیت ویژه‌ای برای مقررات آب دارد. در قانون اساسی آمده است که:

همه افراد حق دارند از آب و غذای کافی بهره‌مند باشند؛

همه افراد حق دارند از محیطی بهره‌مند باشند که برای سلامت یا رفاه آنان، زیان نداشته باشد؛

محیط زیست باید به نفع همه مردم امروز و فردا حفاظت شود؛

دولت ملی باید متولی منابع آب، مانند رودخانه‌ها، آب زیرزمینی و سدها باشد؛ و

مسئولیت خدمات آب برعهده دستگاه‌های محلی است.

آب برای تمام مظاهر حیات، اهمیت بنیادی دارد. بدون آب، هیچ انسان، گیاه، حیوان یا ارگانیزم زنده نمی‌تواند بقا داشته باشد. با آب، مزارع زارعان و کشت روستائیان آبیاری می‌شود؛ نیاز شرب دام روستائیان تأمین می‌شود؛ امکان تفریح فراهم می‌آید، و محیط‌زیست، شهرها و شهرک‌ها، معادن، صنعت، و تولید برق پشتیبانی می‌شود. مردم به آب برای شرب، تهیه و پخت غذا، شستشو، و برای حفظ سلامت خود نیاز دارند. آب، نقش حیاتی در کاهش فقر در توسعه اجتماعی و اقتصادی دارد.

آفریقای جنوبی کشوری خشک با متوسط بارندگی پائین است. رودخانه‌های آفریقای جنوبی در مقایسه با کشورهای دیگر، کوچک هستند. شماری از رودخانه‌های بزرگ کشور، با دیگر کشورها مشترک است. بسیاری از منابع آب موجود کشور، بیش از اندازه بهره‌برداری یا به شکل قابل ملاحظه‌ای تغییر داده شده‌اند. فعالیت روزمره مردم و سازمان‌ها، بر کیفیت آب رودخانه‌ها، آب زیرزمینی، و تالاب‌ها تأثیر می‌گذارد.

بسیاری از نواحی کشور با کمبودهای آب روبرو هستند و نیاز به آب بیشتر از آب در دسترس است. در این نواحی، محیط‌زیست زیر فشار قرار دارد و مردم به آب شرب دسترسی ندارند یا سهم عادلانه‌ای از آب دریافت نمی‌کنند.

قانون ملی آب از این نظر مهم است که چهارچوبی را برای حفاظت منابع آب در برابر بهره‌برداری بیش از اندازه و اطمینان‌یافتن از اینکه آب کافی برای توسعه اجتماعی و اقتصادی و برای آینده وجود دارد فراهم می‌آورد. همچنین از این نظر مهم است که آب را در راستای منافع عمومی، متعلق به کل مردم می‌داند.

منظور از منابع آب چیست؟

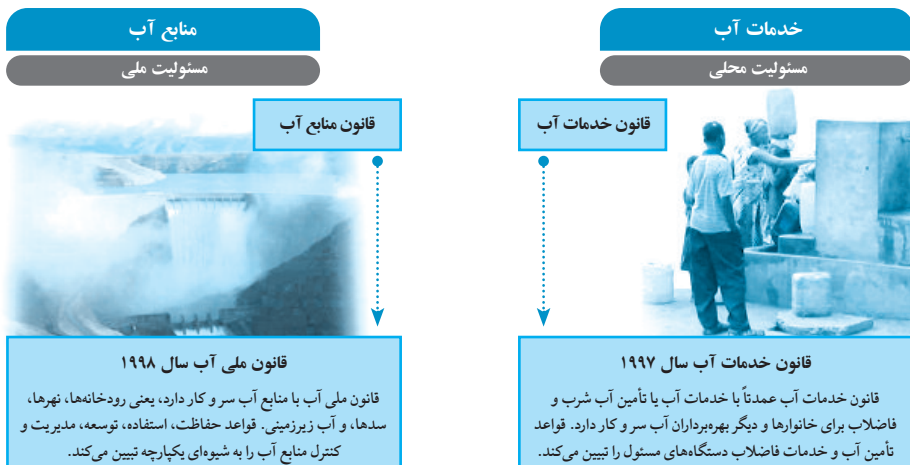
منابع آب، پیکره‌های آبی مانند رودخانه‌ها، نهرها، تالاب‌ها، مصب‌ها و آب زیرزمینی هستند. «آب سطحی» آبی است که در بالای زمین قرار دارد. «آب زیرزمینی» آبی است که در زیر زمین قرار دارد (برای نمونه در آبخوان‌ها).

تفاوت میان قانون ملی آب و قانون خدمات آب در چیست؟

قانون اساسی به روشنی اختیارات نهادهای مختلف حاکمیت را تفکیک کرده است. برای نمونه، مقرر کرده است که دولت ملی چه اختیاراتی دارد، نهادهای دولتی در سطح استان‌ها و نیز در سطح محلی، چه اختیاراتی دارند. همه نهادهای دولتی باید با یکدیگر همکاری داشته باشند، ولی وظایف آنها همپوشانی ندارد و دوباره‌کاری صورت نمی‌گیرد.

قانون اساسی مدیریت منابع آب را به دولت ملی و مدیریت خدمات آب و فاضلاب را به دستگاه‌های محلی سپرده است. این تفکیک توضیح می‌دهد چرا یک قانون به منابع آب (مسئولیت ملی) و یک قانون به خدمات آب (مسئولیت محلی) اختصاص یافته است.

عنوان «قانون ملی آب سال ۱۹۹۸» به چه معنا است؟

صفت «ملی» بدین معنا است که کل کشور مشمول آن است. «قانون»، مقرراتی است که در پارلمان به تصویب رسیده است. بنابراین قانون ملی آب، مقرراتی درباره آب است که در کل آفریقای جنوبی به کار گرفته می‌شود. این قانون در سال ۱۹۹۸ در پارلمان به تصویب رسید.

منافع قانون ملی جدید آب

قانون قبلی آب (که اکنون لغو شده است) در سال ۱۹۵۶ تهیه شد. این قانون تلاش داشت قواعد آب کشورهای اروپایی را در آفریقای جنوبی به کار گیرد. این کار، تناسبی با شرایط آفریقای جنوبی نداشت، چون کشورهای اروپایی بر خلاف آفریقای جنوبی، آب بسیار فراوانی دارند، در حالی که آفریقای جنوبی کشوری خشک با آب محدود است. افزون بر این، قانون سال ۱۹۵۶ تضمین کرده بود که آب عمدتاً در اختیار اقلیت مسلط سفیدپوست قرار می‌گیرد. این گروه، از امتیاز ویژه‌ای در بهره‌مندی از زمین و قدرت اقتصادی برخوردار بودند. حق پایه انسانی به آب به رسمیت شناخته نشده بود.

در زمانی که قانون قبلی آب تهیه می‌شد، جمعیت آفریقای جنوبی کمتر بود و فشار بسیار کمتری بر محیط‌زیست و منابع آب وجود داشت. کشاورزی مهم‌ترین تمرکز سیاست آب بود. در قانون قبلی، واگذاری حق استفاده از آب به افرادی که مالک زمین بودند (مزارع و املاک دیگر)، بازتاب این رویکرد بود. مالکان اراضی می‌توانستند از آب زیرزمینی واقع در زیر اراضی خود و آب رودخانه‌ها و نه‌رهای جاری در اراضی یا همجوار اراضی خود استفاده نمایند. این آب‌ها، آب خصوصی شناخته می‌شدند و دولت بر آنها کنترل چندانی نداشت. آب خصوصی بدین معنا بود که افرادی که مالک زمین نبودند (اکثریت جمعیت محروم)، دسترسی آسان یا تضمین شده به آب نداشتند. افزون بر این، قانون قبلی بر بهره‌برداری از آب و ساخت سدها تمرکز داشت تا حفاظت آب و مدیریت تقاضا.

آب به همه مردم تعلق دارد

قانون جدید آب با نام «قانون ملی آب» در سال ۱۹۹۸ به تصویب رسید. این قانون، مدیریت، حفاظت و تخصیص آب را متفاوت با گذشته در پیش گرفته است. بر این باور است که آب یک

منبع طبیعی است که به همه مردم آفریقای جنوبی تعلق دارد. بر پایه این اصل، بر ضرورت توزیع عادلانه‌تر آب تأکید دارد. تنها حقی که درباره آب وجود دارد، تأمین نیازهای پایه انسان (آب برای شرب، برای تهیه غذا و برای بهداشت فردی) و آب مورد نیاز محیط‌زیست است. این قانون تضمین می‌کند که آب برای نیازهای پایه انسان و محیط‌زیست، پیش از تخصیص آن به استفاده‌های دیگر، «محفوظ» (رزرو شده) نگاه داشته می‌شود (کنار گذاشته می‌شود).

مشارکت

قانون قبلی آب، رویکردی اقتدارگرا (غیر دموکراتیک) و متمرکز داشت و همه تصمیم‌گیری‌ها در دست دولت بود. از آنجا که آب اهمیت فراوانی برای مردم دارد، قانون ملی آب می‌گوید که مردم باید در مدیریت منابع آب مشارکت نمایند. این قانون، مدیریت منابع آب را در پائین‌ترین سطح ممکن تدارک می‌بیند. بدین منظور، نهادهای منطقه‌ای و محلی جدید را تأسیس می‌کند، مانند سازمان‌های مدیریت حوضه. این نهادهای جدید، نماینده جوامع محلی و دیگر ذینفعان در تصمیم‌گیری، و تسهیل‌کننده نقش‌آفرینی آنها در تصمیم‌گیری به شمار می‌آیند. این رویکرد، همسو با روندهای جهانی به سمت مدیریت یکپارچه منابع آب است.

حفاظت و مدیریت منابع آب در یک کلیت واحد

هدف قانون ملی آب، حفاظت، استفاده، توسعه، مدیریت و کنترل منابع آب در یک کلیت واحد است نه به عنوان اجزای جداگانه. رودخانه‌ها، سدها، تالاب‌ها، اراضی، آب زیرزمینی و نیز فعالیت‌های انسان که بر آنها تأثیر می‌گذارد، به عنوان یک چرخه مدیریت خواهند شد. این گفته بدین معنا است که با همه آب‌ها در چرخه آب به عنوان بخشی از یک منبع مشترک رفتار خواهد شد.

استفاده پایدار در راستای منافع همگانی

قانون ملی آب، امتیاز ویژه در دسترسی به آب را که در دوره آپارتاید حاکم بود، لغو کرده است. قانون جدید، استفاده آب در راستای منافع عمومی و توسعه اقتصادی و اجتماعی عادلانه و پایدار را ترویج می‌کند. قانون ملی آب، تغییر بنیادی در چگونگی مدیریت و بهره‌مندی از آب به شمار می‌آید.

چه موضوعاتی در قانون ملی آب پوشش داده شده است؟

قانون ملی آب از ۱۷ فصل تشکیل می‌شود.

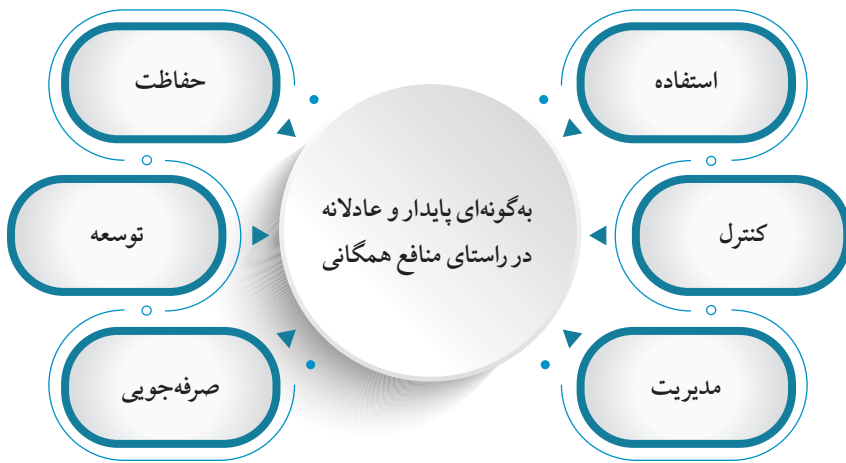
اصول	فصل ۱ مبانی تفسیر و اصول بنیادی
چگونگی حفاظت، استفاده، توسعه، مدیریت و کنترل آب	فصل ۲ استراتژی‌های مدیریت آب
	فصل ۳ حفاظت از منابع آب
	فصل ۴ استفاده از آب
	فصل ۵ تمهیدات مالی
	فصل ۶ اختیارات و وظایف وزیر و مدیرکل
	فصل ۷ سازمان‌های مدیریت حوضه
ترتیبات نهادی	فصل ۸ تشکل‌های آب‌بران
	فصل ۹ کمیته‌های مشورتی
	فصل ۱۰ مدیریت آب‌های بین‌المللی
	فصل ۱۱ تاسیسات آبی دولتی
زیرساخت و مسائل زمین	فصل ۱۲ ایمنی سدها
	فصل ۱۳ بهره‌مندی از زمین و حقوق نسبت به زمین
	فصل ۱۴ پایش، ارزیابی و اطلاعات
ساز و کارهای رسیدگی حقوقی، تخلفات و جبران خسارت	فصل ۱۵ رسیدگی و حل اختلاف
	فصل ۱۶ تخلفات و جبران خسارت
عمومی	فصل ۱۷ مفاد عمومی و موقتی

بخش ۱

هدف و اصول قانون ملی آب

هدف قانون ملی آب چیست؟

هدف قانون ملی آب، اطمینان یافتن از این است که استفاده، کنترل، مدیریت، حفاظت، توسعه و صرفه‌جویی منابع آب کشور، به گونه‌ای پایدار و عادلانه در راستای منافع همگانی صورت می‌گیرد:

اصول قانون ملی آب

پایداری، بی‌طرفی و کارایی اصولی هستند که حفاظت، استفاده، توسعه، صرفه‌جویی، مدیریت و کنترل منابع آب را هدایت می‌کنند.

پایداری به معنای پیشبرد توسعه اجتماعی و اقتصادی و هم‌زمان، اطمینان یافتن از حفاظت محیط‌زیست، هم در زمان حاضر و هم برای آیندگان است. محیط‌زیست باید حفاظت شود، چرا که آب را فراهم می‌آورد. چنانچه توازن مناسبی میان استفاده و حفاظت منابع آب وجود داشته باشد، نیازهای کنونی و آینده آب می‌تواند تأمین شود. بی‌طرفی بدین معنا است که همه باید به آب و منافع استفاده از آب دسترسی داشته باشند. تصمیمات تخصیص آب باید برای همه مردم عادلانه باشد.

کارایی بدین معنا است که آب نباید به هدر داده شود. آب باید در بهترین مزیت

ممکن اجتماعی و اقتصادی آن استفاده شود.

پایداری، بی طرفی و کارآیی، ملاحظات زیر را در نظر دارند:

- نیازهای پایه انسان، نسل‌های حاضر و آینده،
- نیاز به رفع تبعیض‌های گذشته،
- نیاز به حفاظت منابع آب،
- نیاز به تقسیم منابع آب با کشورهای دیگر،
- نیاز به تقویت توسعه اجتماعی و اقتصادی از طریق استفاده از آب،
- نیاز به استقرار نهادهای مدیریت آب که نماینده ذینفعان باشد،
- نیاز به اطمینان‌یافتن از مشارکت ذینفعان و بهره‌برداران در تصمیماتی که بر آنها تأثیر می‌گذارد

چه کسی مسئولیت منابع آب کشور را بر عهده دارد؟

دولت ملی با کارگزاری وزارت امور آب و جنگل‌داری، متولی عمومی منابع آب کشور است.

منظور از «متولی عمومی» چیست؟

متولی عمومی بدین معنا است که وزیر، اختیار آب را در کل کشور در دست دارد. آب منبعی طبیعی است که به همه مردم تعلق دارد. در مقام متولی عمومی منابع آب کشور، وزیر در قبال منافع عمومی مسئول است و باید اطمینان دهد که همه آب‌ها در همه‌جای کشور، در راستای منافع همه مردم، از جمله نسل‌های آینده مدیریت می‌شود.

دولت ملی با کارگزاری وزارت امور آب و جنگل‌داری باید اطمینان دهد که حفاظت، بهره‌برداری، توسعه، مدیریت و کنترل آب به گونه‌ای پایدار و عادلانه به نفع همه افراد انجام می‌گیرد.

وزیر، در قبال اطمینان از اینکه آب در راستای منافع عمومی (به ویژه برای گروه‌هایی که در گذشته محروم بوده‌اند)، عادلانه تخصیص می‌یابد و در استفاده مفید به کار

می‌رود و همزمان از محیط‌زیست حفاظت می‌شود مسئول است. وزارت امور آب و جنگل‌داری با عاملیت وزیر، از اختیار ضابطه‌مندی در استفاده، تنظیم جریان و کنترل همه آب‌ها در آفریقای جنوبی برخوردار است.

دولت چگونه اطمینان می‌یابد که:

همه مردم به آب کافی دسترسی دارند؟
از منابع آب حفاظت می‌شود؟
منابع آب در راستای منافع همگانی استفاده می‌شود؟

از ابزارهای مهمی که دولت برای حفاظت، بهره‌برداری، توسعه، مدیریت و کنترل منابع آب به کار می‌گیرد، استراتژی‌های مدیریت آب است.

بخش ۲

استراتژی‌های مدیریت آب

استراتژی ملی منابع آب

وزیر امور آب و جنگل‌داری مسئولیت اطمینان‌یافتن از پی‌ریزی استراتژی ملی منابع آب را بر عهده دارد. خلاصه استراتژی باید در روزنامه رسمی انتشار یابد و استراتژی کامل یا بخش‌هایی از آن (بسته به حجم آن) نیز باید در دسترس عمومی قرار داده شود. استراتژی ملی منابع آب، همه نهادهای آب و همه استفاده‌کنندگان آب را در برمی‌گیرد. وزیر باید حداقل هر ۵ سال یکبار، استراتژی ملی منابع آب را به‌نگام کند.

هدف استراتژی ملی منابع آب چیست؟

اهداف استراتژی ملی منابع آب به شرح زیر است:

- تسهیل مدیریت مناسب منابع آب کشور،
- فراهم آوردن چهارچوب حفاظت، بهره‌برداری، توسعه، مدیریت و کنترل منابع آب کشور در یک کلیت واحد،

• فراهم آوردن چهارچوب مدیریت آب در سطح منطقه‌ای یا حوضه، در محدوده‌ای تعریف‌شده مدیریت آب،

- فراهم آوردن اطلاعات درباره تمام جنبه‌های مدیریت منابع آب،
- شناسایی فرصت‌ها و محدودیت‌های توسعه مرتبط با آب.

قانون ملی آب به وزیر اجازه می‌دهد تا این استراتژی را در گذر زمان (به طور نواورانه) طراحی نماید و مشخص می‌کند که در استراتژی، چه مواردی باید گنجانده شود.

استراتژی ملی منابع آب باید اطمینان دهد که آب برای نیازهای پایه انسان و برای توسعه اجتماعی-اقتصادی، هم در زمان حاضر و هم در آینده وجود خواهد داشت. رایزنی با ذینفعان و مشارکت آنان برای دستیابی به این اهداف بسیار مهم است.

استراتژی ملی منابع آب چه مسائلی باید پردازد؟

استراتژی ملی منابع آب باید:

- استراتژی‌ها، اهداف، برنامه‌ها، رهنمودها و روال‌های مدیریت ملی منابع آب را

مشخص کند،

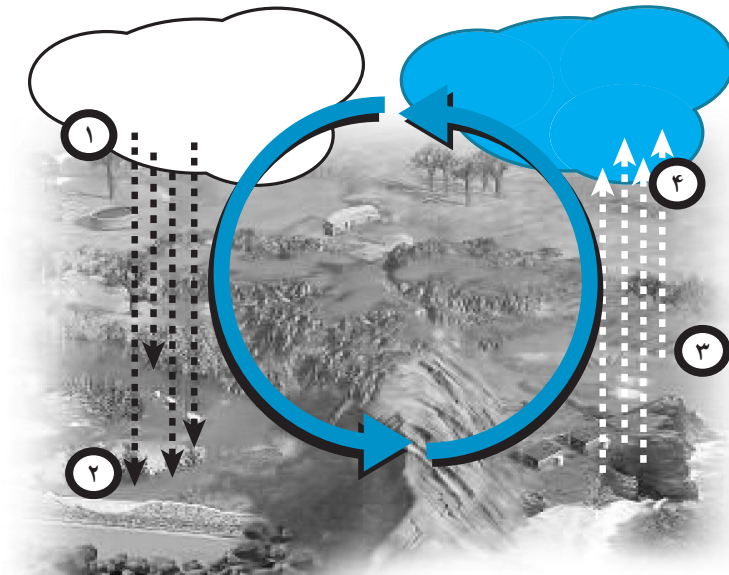
- تعیین کند چه مقدار آب باید برای نیازهای پایه انسان و محیط‌زیست کنار گذاشته شود (ذخیره محفوظ یا رزرو شده نامیده می‌شود)،
- زمینه تعهدات بین‌المللی را فراهم سازد (منابع آب مشترک با کشورهای همسایه در قالب توافقات بین‌المللی)،
- نیازهای آبی را تدارک ببیند،
- استفاده استراتژیک آب را تعیین نماید (برای نمونه، تولید انرژی برق‌آبی)،
- محدوده‌های مدیریت آب را تعیین نماید،
- تعیین کند چه مقدار آب در هر یک از محدوده‌های مدیریت آب در دسترس قرار دارد،

- انتقال آب را از محدوده‌های مدیریت آب که آب مازاد دارند، به محدوده‌های مدیریت آب که کمبود آب دارند تدارک ببیند،
  - اصول بهره‌برداری آب و استفاده کارآ را مشخص نماید،
  - اهداف کمی کیفیت آب را برای منابع مختلف آب مشخص نماید،
  - استقرار نهادهای مدیریت منابع آب (برای نمونه، سازمان‌های مدیریت حوضه) و روابط متقابل میان این نهادها (همکاری و هماهنگی) را پی‌ریزی نماید.
- این مسائل با جزئیات بیشتر در بخش‌های بعدی توصیف می‌شوند.

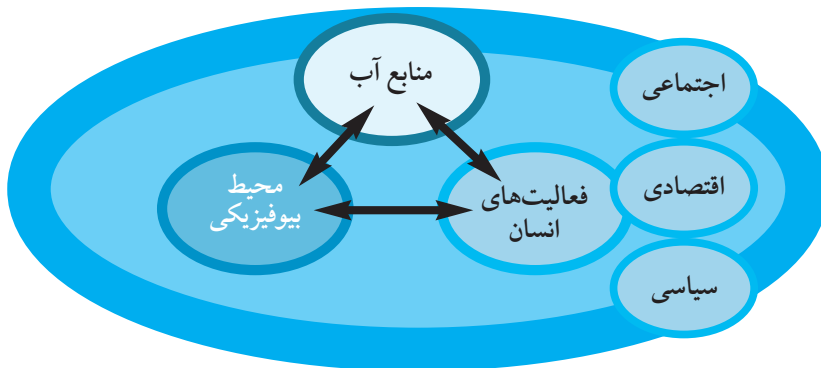
استراتژی ملی منابع آب، پایداری، بی‌طرفی و کارایی را چگونه مورد توجه قرار داده است؟
قانون ملی آب بر این باور استوار است که برای محقق‌ساختن پایداری، برابری و کارایی، منابع آب باید یکپارچه مدیریت شوند. این رویکرد، با چرخه هیدرولوژیکی ارتباط دارد.
آب در چرخه‌ای طبیعی:

- ۱- به صورت باران از ابرها بر سطح زمین می‌بارد.
- ۲- به آبخوان‌های واقع در زیر زمین نفوذ می‌کند یا در رودخانه‌ها جریان می‌یابد.
- ۳- در نهایت به دریا می‌ریزد.
- ۴- تبخیر می‌شود و ابرها را تشکیل می‌دهد و دوباره به صورت باران بر زمین می‌بارد.

این چرخه، چرخه هیدرولوژیکی نامیده می‌شود.

منابع مختلف آب (رودخانه‌ها، تالاب‌ها، مصب‌ها، آب زیرزمینی) همگی از طریق چرخه هیدرولوژیکی به یکدیگر ارتباط دارند. منابع آب از محیط بیوفیزیکی پیرامونی (مردم، گیاهان و جانوران) و فعالیت‌های انسان نیز تأثیر می‌پذیرند.

از آنجا که همه منابع آب به یکدیگر ارتباط دارند و از محیط بیوفیزیکی و فعالیت‌های انسان تأثیر می‌پذیرند، منابع آب باید با در نظر داشتن روابط میان آب، محیط بیوفیزیکی، و عوامل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مدیریت شود. این مهم مستلزم مدیریت یکپارچه است.

مدیریت یکپارچه منابع آب چیست؟

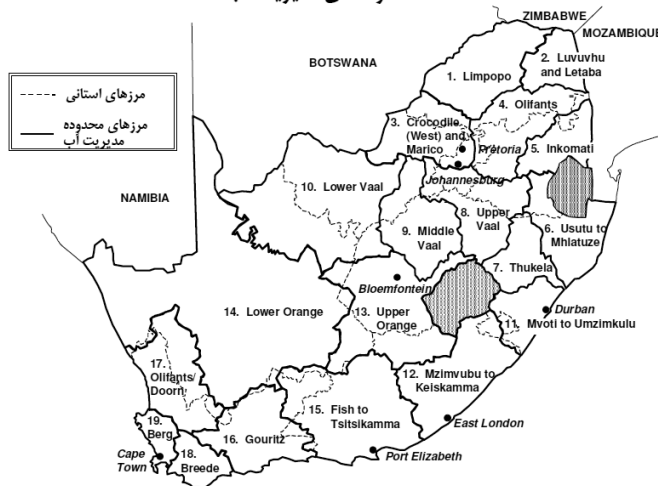
مدیریت یکپارچه منابع آب به فرایند برنامه‌ریزی و مدیریت هماهنگ آب، اراضی و منابع محیط‌زیستی گفته می‌شود. این رویکرد، میزان آب در دسترس (سطحی و زیرزمینی)، استفاده آب، کیفیت آب، مسائل محیط‌زیستی و اجتماعی را در کلیتی یکپارچه برای اطمینان‌یافتن از استفاده پایدار، عادلانه و کارآمد مورد توجه قرار می‌دهد.

در مدیریت یکپارچه منابع آب، به فراهم‌آوردن اطلاعات کافی درباره منابع آب برای برنامه‌ریزی مناسب و تصمیم‌گیری آگاهانه مدیران منابع آب و برنامه‌ریزان توسعه نیز توجه می‌شود. رویکرد یکپارچه مستلزم همکاری و هماهنگی میان برنامه‌ریزان، نهادها و افراد در برنامه‌ریزی مرتبط با آب است. جنبه کلیدی دیگر رویکرد یکپارچه، مشارکت مردم در تصمیم‌گیری در چهارچوب نامتمرکز تصمیمات است.

استراتژی‌های مدیریت حوضه

در استراتژی ملی منابع آب، کل کشور به ۱۹ محدوده مدیریت آب تقسیم شده است. قانون ملی آب تکلیف کرده است که در هر یک از محدوده‌های مدیریت آب (WMA)، استراتژی مدیریت آب طراحی شود. این استراتژی، چهارچوب مدیریت منابع آب را در محدوده مدیریت آب مشخص می‌کند و استراتژی مدیریت حوضه نامیده می‌شود (CMS).

محدوده‌های مدیریت آب

چه کسی استراتژی مدیریت حوضه را طراحی می کند؟

قانون ملی آب تکلیف کرده است که برای هر محدوده مدیریت آب، سازمان مدیریت حوضه (CMA) تأسیس شود. سازمان مدیریت حوضه، مسئولیت طراحی استراتژی برای محدوده مدیریت آب را بر عهده دارد. (برای توضیحات بیشتر درباره سازمان‌های مدیریت حوضه، به بخش ۷ مراجعه نمایید.)

با این وجود، تأسیس تمام ۱۹ سازمان مدیریت حوضه، زمان‌بر است. چنانچه سازمان مدیریت حوضه در محدوده مدیریت آب تشکیل نشود، وزارت امور آب و جنگلداری به عنوان سازمان مسئول عمل خواهد کرد.

استراتژی مدیریت حوضه چه هدفی را دنبال می کند؟

هدف استراتژی مدیریت حوضه عبارت است از:

- تعیین اصول تخصیص آب به بهره‌برداران موجود و جدید
- فراهم آوردن چهارچوب مدیریت منابع آب در محدوده تعیین شده
- اطمینان یافتن از حفاظت، بهره‌برداری، توسعه، استفاده کارآ، مدیریت و کنترل منابع آب

بر این اساس، استراتژی تدوین شده، مقصود سازمان مدیریت حوضه درباره منابع آب و شیوه مدیریت آن را مشخص می‌کند.

استراتژی‌های مدیریت منابع آب در سطح حوضه و ملی باید با یکدیگر هماهنگ باشند و تمام برنامه‌های ملی یا منطقه‌ای ذیربط را که بر اساس تکلیف قانونی تهیه شده‌اند، به حساب آورد.

استراتژی مدیریت حوضه باید به چه مسائلی پردازد؟

سازمان مدیریت حوضه، با بهره‌برداران متعدد و رقیب فراوان مواجه است، برای نمونه استفاده شهری، صنعتی، کشاورزی، معدنکاری و موارد دیگر. یکی از چالش‌های بزرگ در برابر سازمان مدیریت حوضه در طراحی استراتژی مدیریت حوضه، چگونگی تخصیص آب میان این قبیل بهره‌برداران رقیب است. شیوه تخصیص آب باید تقویت‌کننده توسعه اجتماعی و اقتصادی همه جوامع محلی ساکن در محدوده مدیریت آب باشد و تمرکز

ویژه‌ای بر زنان و افراد محروم داشته باشد.

قانون ملی آب موارد ضروری را که لازم است در استراتژی مدیریت حوضه گنجانده شود تعیین کرده است.

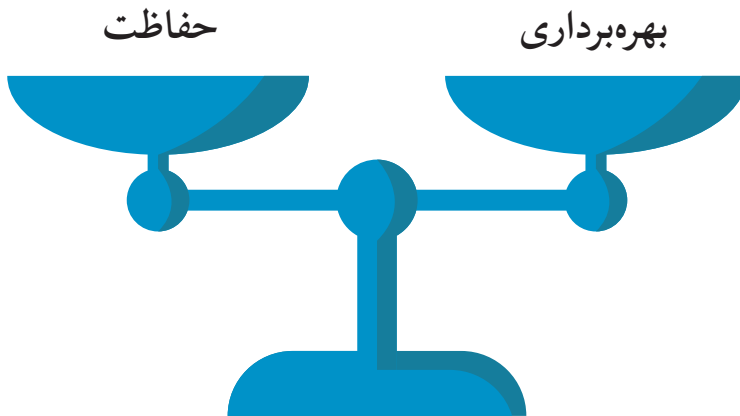
استراتژی مدیریت حوضه باید:

- به دسته‌بندی منابع آب و اهداف مربوط به کیفیت منبع آب و الزامات ذخیره محفوظ و تعهدات بین‌المللی توجه داشته باشد (بخش بعدی را ببینید)،
  - استراتژی‌ها، اهداف، برنامه‌ها، رهنمودها و روال‌های مدیریت منابع آب را در محدوده مدیریت آب مشخص نماید،
  - برنامه تخصیص آب را بر اساس اصول مشخص شامل شود،
  - برنامه‌های ملی و منطقه‌ای (تدوین شده بر اساس دیگر تکالیف قانونی) شامل برنامه‌های توسعه خدمات آب را در نظر داشته باشد،
  - مشارکت عمومی در محدوده مدیریت منابع آب را امکان‌پذیر سازد،
  - نیازها و انتظارات بهره‌برداران کنونی و بالقوه را به حساب آورد.
- استراتژی مدیریت حوضه، راهنمای نهادهای مدیریت آب در انجام وظایف به شمار می‌آید. همچنین، این استراتژی باید نشان دهد که مردم چگونه می‌توانند در مدیریت منابع آب مشارکت نمایند.

بخش ۳

حفاظت از منابع آب

دولت از یک سو با چالش حفاظت منابع آب، و از سوی دیگر با نیاز به بهره‌برداری از منابع آب برای توسعه اجتماعی و اقتصادی روبرو است. قانون ملی آب ابزارهای تصمیم‌گیری را برای دستیابی به توازن میان حفاظت و بهره‌برداری از منابع آب فراهم آورده است.

حفاظت از سلامت منابع آب

دولت از طریق وزیر و وزارتخانه امور آب و جنگل‌داری، مسئول اطمینان‌یافتن از حفاظت از منابع آب است.

هر منبع آبی، یک اکوسیستم است. اکوسیستم‌ها از آب، زمین، انرژی خورشیدی، گیاهان، جانوران و ارگانیزم‌های کوچک تشکیل می‌شود. اگر میزان آب یک منبع نتواند اکوسیستم‌های آبی را پشتیبانی کند، سلامت (کمیت آب و/یا کیفیت آب) آن آفت می‌کند. این روند تأثیر منفی بر میزان آب با کیفیت قابل قبول برای استفاده کنونی و آینده خواهد داشت.

هدف از حفاظت منابع آب، اطمینان‌یافتن از این است که آب برای استفاده کنونی و آینده انسان فراهم است. این هدف با باقی‌گذاشتن آب کافی با کیفیت معین در منبع

آب برای حفظ کارکرد اکولوژیکی رودخانه‌ها، تالاب‌ها، آب زیرزمینی و مصب‌ها محقق می‌شود. از این رو، حفاظت منبع آب با کمیت و کیفیت منابع آب کشور سر و کار دارد. برخی از منابع آب، پیش از این در شرایط استفاده بیش از اندازه قرار داشته‌اند. آب این منابع، آلوده شده، تمام موجودی آن برداشت شده است و محیط پیرامونی در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. بهره‌برداری از برخی دیگر از منابع آب شدید نیست و محیط‌زیست وابسته به آنها هنوز در حالت طبیعی قرار دارد. با این همه، منابع آب اندکی در کشور وجود دارد که در وضعیت طبیعی باقی مانده باشد و از این رو، منابع آب کشور نیازمند حفاظت هستند. آب در آفریقای جنوبی نه تنها کمیاب است، بلکه توزیع غیریکنواختی در کشور دارد. بنابراین، روشن است که منابع مختلف آب به سطوح متفاوت حفاظت نیاز دارند.

دولت، سطح لازم حفاظت را برای منابع مختلف آب چگونه تعیین می‌کند؟

قانون ملی آب مجموعه‌ای از تدابیر را مشخص می‌کند که هدف اطمینان‌یافتن از حفاظت جامع تمام منابع آب را برآورده می‌سازند:

تدابیر ذکرشده در نمودار بالا، برای حفاظت از سلامت منابع آب طراحی شده‌اند. در این رویکرد، پس از کیفیت آب، کمیت، جانورانی که در منبع آب زندگی می‌کنند و پوشش گیاهی پیرامون منبع آب مورد توجه قرار می‌گیرد. همه اینها برای منبع آب، باید در شرایط سالم قرار داشته باشد تا بتواند عملکرد مناسبی داشته باشد و آب را فراهم نماید.

این تدابیر، تدابیر معطوف به منبع نامیده می‌شوند که استراتژی طراحی شده وزارت امور آب و جنگلداری برای اطمینان از حفاظت منابع آب است (در بخش ۳ قانون آمده است). لازم است این تدابیر به تدریج در چهارچوب استراتژی‌های ملی منابع آب و مدیریت حوضه تکامل یابد.

تعیین مقدار دقیق آب قابل برداشت از یک منبع بدون آسیب رسیدن به توان تأمین نیازهای اجتماعی اکولوژیکی و اقتصادی آن یکی از چالش‌های مهم مدیریت پایدار منابع آب به حساب می‌آید. نظام دسته‌بندی و تعیین اهداف کیفیت منبع آب، دو ساز و کاری هستند که می‌توانند در تلاش برای حفاظت و متوازن‌سازی حفاظت و توسعه به کار گرفته شوند.

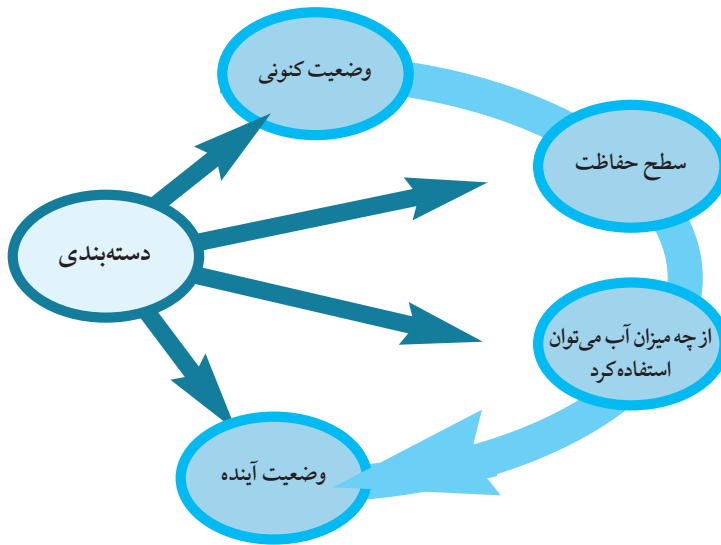
نظام ملی دسته‌بندی منابع آب

نظام دسته‌بندی، رهنمودها و روال‌های دسته‌بندی منابع مختلف آب را مشخص می‌کند. در هر دسته از این نظام دسته‌بندی، لازم است مشخص شود چه نوع اثراتی بر منابع آب در راستای حفاظت منبع، پذیرفتنی و چه نوع اثراتی غیرقابل پذیرش هستند. همچنین، لازم است در هر دسته مشخص شود چه مقدار آب را می‌توان از منبع آب استفاده کرد. نظام دسته‌بندی باید نیاز کیفی آب بهره‌برداران را بدون تغییر قابل ملاحظه در خصوصیات کیفیت طبیعی آب منبع مورد نظر، برآورده سازد. همچنین باید استفاده از آب را برای فعالیت‌های خاصی که لازم است به منظور حفاظت از منبع آب کنترل شود مورد توجه قرار دهد. دسته‌های مختلف به دولت امکان می‌دهد منابع آب را در وضعیت خیلی خوب تا وضعیت خیلی بد گروه‌بندی کند.

هر دسته نشان می‌دهد که:

- سطح لازم حفاظت برای منبع معین آب چیست، و

- تا چه اندازه از این آب می‌توان استفاده کرد.
- این دسته بندی به دو صورت قابل استفاده است:
- مشخص کردن وضعیت کنونی منبع آب،
- تعریف وضعیت مطلوبی که لازم است منبع آب در راستای آن مدیریت شود (وضعیت آینده).

دسته مدیریت هر منبع آب، در واقع بیان کننده مقصود آن است. یعنی وضعیت کنونی منبع و چشم انداز وضعیت آینده منبع آب را تبیین می‌کند. پس از مشخص شدن نظام ملی دسته بندی، گام بعدی طبقه بندی منابع آب بر اساس این نظام است.

تعیین دسته منبع معین آب

این گام شامل تعیین دسته منابع مهم آب در کشور، برای نمونه یک رودخانه است.

- وضعیت کنونی رودخانه چیست؟
- آیا آب، سالم است یا آلوده؟
- آیا پوشش گیاهی مجاور (کرانه رودخانه)، دست نخورده است یا وضعیت نامطلوبی دارد؟

مشارکت ذینفعان و رایزنی با آنان در تعیین وضعیت مطلوب منبع آب در آینده، بسیار مهم است.

بهره‌برداران آب باید در تصمیم‌گیری درباره آنچه وضعیت مطلوب منابع آب در آینده می‌دانند، کمک کنند تا مدیریت آب بتواند سلامت منبع آب را با گذشت زمان بهبود بخشد.

پس از دسته‌بندی منابع آب، وزارتخانه باید چگونگی حفاظت و استفاده از منبع آب را تعیین نماید. این کار در واقع تعیین اهداف کیفی و میزان ذخیره محفوظ آب برای هر منبع آب است. تعیین اهداف کیفی و آب محفوظ (زرزرو شده) برای یک منبع آبی بصورت تفیقی انجام می‌گیرد؛ زیرا میزان ذخیره محفوظ آب، یکی از عوامل مهم برای دستیابی به اهداف کیفی منبع به شمار می‌آید. به بیانی دیگر، میزان ذخیره محفوظ آب در دل اهداف کیفیت منبع دیده می‌شود.

تعیین اهداف کیفیت منبع آب

اهداف کمی یا اهداف مشخص برای هر منبع آب، بر اساس سطح لازم حفاظت از منبع آب تعیین می‌شود.

در این اهداف، به الزامات زیر توجه می‌شود:

- کمیت آب (تراز آب، الگو، زمان‌بندی جریان آب)
- کیفیت آب (فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی)
- وضعیت زیستگاه در رودخانه و کرانه آن
- وضعیت حیات گیاهان و جانوران آبی

این اهداف، اهداف کیفیت منبع شناخته می‌شوند. اهداف کیفیت منبع، بیان‌کننده آن است که منبع آب چگونه باید باشد.

از آنجا که اهداف کیفیت منبع، سطح حفاظت لازم را برای منبع تعیین می‌کند، باید در روزنامه رسمی دولت، آگاهی‌رسانی شود و موارد زیر را مشخص سازد:

- محدوده جغرافیایی زیر پوشش اهداف
- چه کارهایی باید برای تحقق این اهداف انجام شود، و
- زمانی که این اهداف باید محقق شده باشند.

وزارت امور آب و جنگل داری مسئولیت دسته‌بندی و تعیین اهداف کیفیت منبع را برای منابع اصلی آب بر عهده دارد. برابر قانون ملی آب، مسئولیت نهایی دسته‌بندی و اهداف کیفیت منبع با وزیر است و باید شخصاً حجم محفوظ (رزرو شده) را تأیید کند و آگهی نهایی را که در روزنامه رسمی دولت انتشار می‌یابد امضا نماید.

تعیین حجم آب محفوظ (رزرو شده)

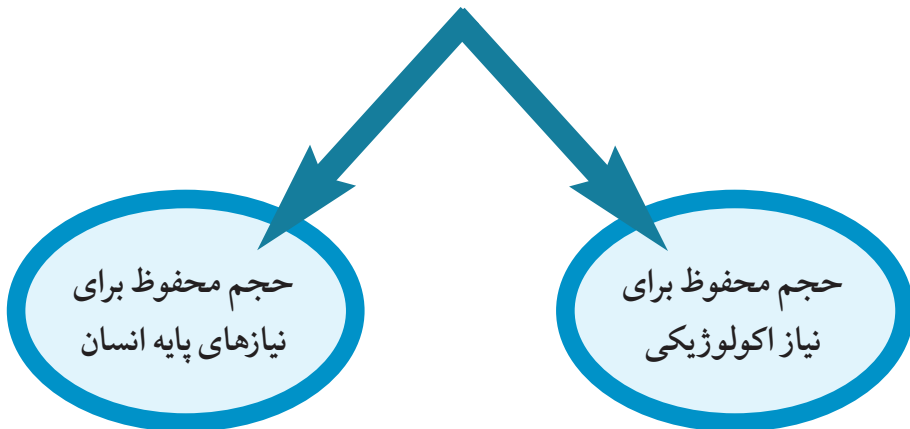
حجم آب محفوظ، از اجزای تشکیل‌دهنده اهداف کیفیت منبع به شمار می‌آید و باید در زودترین زمان ممکن پس از تعیین دسته‌بندی منبع آب مشخص گردد. الزامات حجم محفوظ آب و همه دیگر تقاضاها با تعیین اهداف کیفیت منبع پوشش داده می‌شود.

حجم آب محفوظ، بخشی از منبع آب ملی در هر یک از محدوده‌های مدیریت آب است که تحت کنترل مستقیم وزیر قرار دارد و برای مقاصد زیر کنار گذاشته می‌شود:

- تأمین نیازهای پایه انسان و
- حفاظت از اکوسیستم‌های آبی (حفظ اکوسیستم‌های سالم).

آب محفوظ، تنها حق مقرر نسبت به آب در قانون ملی آب است. بنابراین، نسبت به همه استفاده‌های دیگر در اولویت قرار دارد. به بیانی دیگر، مقدار آبی که باید محفوظ نگاه داشته شود، باید پیش از آنکه منابع آب بتوانند به دیگر بهره‌برداران آب تخصیص داده شود، تأمین گردد.

آب محفوظ از دو بخش تشکیل می‌شود:

حجم محفوظ برای نیازهای پایه انسان

اگر میزان استفاده آب در فعالیت‌های اقتصادی مانند کشاورزی، صنعت و معدن، چنان زیاد باشد که آب کافی برای نیازهای پایه انسان مانند شرب، تهیه غذا و سلامت و بهداشت نماند، مشکل جدی بروز خواهد کرد (و خلاف قانون اساسی است).

قانون ملی آب اطمینان می‌دهد که همه افراد به آب کافی دسترسی دارند و این اطمینان را با کنار گذاشتن مقدار معین آب برای تأمین نیازهای پایه افراد حاصل می‌کند. مقدار آب کنار گذاشته شده برای نیازهای پایه انسان، حجم محفوظ برای نیازهای پایه انسان نامیده می‌شود.

منابع آب
کشور

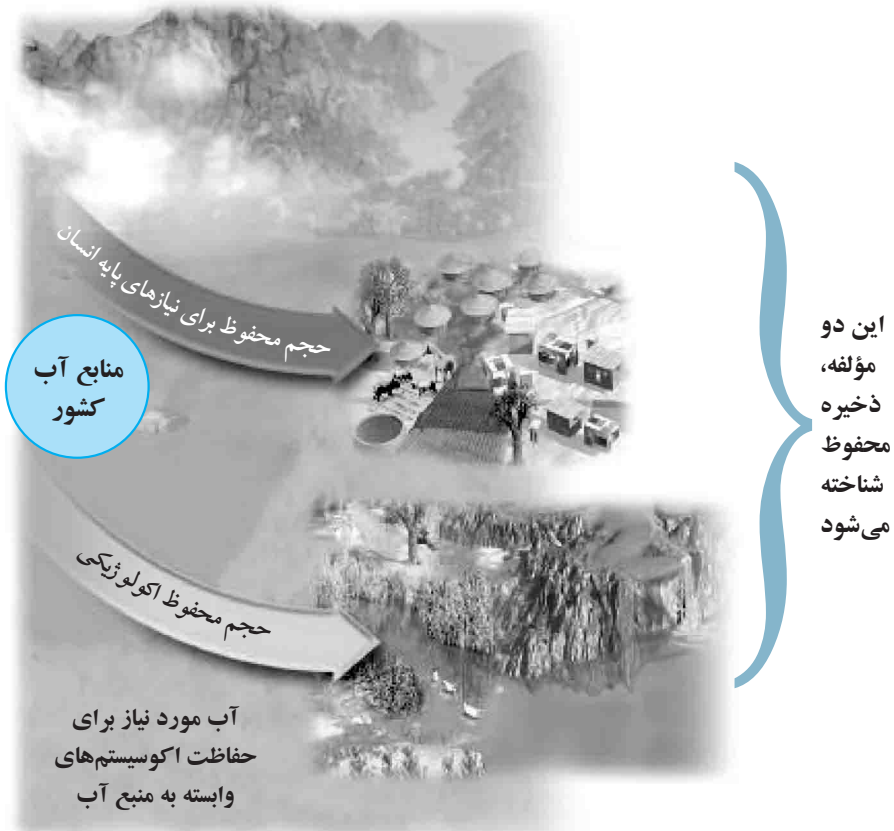
حجم محفوظ برای نیازهای پایه انسان

شامل:
شرب
تهیه غذا
بهداشت فردی

حجم محفوظ اکولوژیکی

برای اطمینان یافتن از اینکه آب کافی با کیفیت قابل قبول برای استفاده آب در آینده وجود خواهد داشت، قانون ملی آب، حجم محفوظ اکولوژیکی را پیش بینی کرده است. حجم محفوظ اکولوژیکی، آبی است که برای حفاظت اکوسیستم های آبی وابسته به منبع آب، لازم است. از این مقدار آب باید محافظت شود و نباید برای دیگر مقاصد استفاده شود. ذخیره محفوظ اکولوژیکی، هم کمیت و هم کیفیت آبی را که باید در منبع آب باقی گذاشته شود، مشخص می کند.

آب محفوظ اکولوژیکی برای تمام منابع مهم آب در محدوده های مختلف مدیریت آب، برای اطمینان از توسعه پایدار تعیین می شود.

چه کسی حجم محفوظ آب را تعیین می کند؟

وزیر امور آب و جنگل داری باید حجم محفوظ را تعیین نماید. این مقدار برای تمام منابع مهم آب یا بخشی از آنها تعیین می شود. به بیانی دیگر، وزیر باید مقدار آب و کیفیت آبی را که باید در منبع آب برای نیازهای پایه انسان و نیازهای اکولوژیکی باقی بماند، مشخص نماید.

یادآوری: به دلیل پیچیدگی تعیین اهداف کیفیت منبع، وزیر ممکن است پیش از آنکه نظام رسمی دسته بندی استقرار یابد، به طور مقدماتی، دسته و اهداف کیفیت منبع آب را تعیین نماید.

پیشگیری از آلوده سازی

پیشگیری از آلودگی، بخشی از حفاظت منابع آب به شمار می آید. فصل ۳ قانون ملی آب به پیشگیری از آلوده سازی، به ویژه در جائیکه منبع آب ممکن است آلوده شود یا به دلیل فعالیت های انجام شده در سطح زمین آلوده شده است، می پردازد. برابر قانون ملی آب، شخصی که مالک زمین است یا آن را در کنترل، یا در تصرف دارد، یا از آن استفاده می کند، در قبال پیشگیری از آلوده سازی منابع آب و نیز ترمیم اثرات آلوده سازی مسئول است. اگر شخص مسئول برای پیشگیری از آلوده شدن اقدام نکند، سازمان مدیریت حوضه (یا وزیر، چنانچه سازمان مدیریت حوضه دایر نشده باشد)، ممکن است اقدام به پیشگیری از آلوده سازی کند و یا اثرات آلودگی را مورد توجه قرار دهد. همچنین، شخص یا اشخاص مسئول در قبال آلوده سازی، نسبت به پرداخت هزینه های ترمیم اثرات آلوده سازی مسئول هستند.

حوادث اضطراری

حوادث اضطراری به آلوده شدن منابع آب در نتیجه وقوع یک حادثه اضطراری گفته می شود. برای نمونه، سانحه ای که در اثر آن مواد زیان آور به منبع آب راه پیدا می کند، یک حادثه اضطراری است. شخص مسئول حادثه یا سانحه، مسئول ترمیم اثرات آلوده سازی نیز هست. (شخص مسئول ممکن است صاحب مواد خطرناک باشد یا ممکن است مسئولیت کنترل آن را در زمان حادثه بر عهده داشته باشد.)

هر شخصی که درباره حادثه یا سانحه، اطلاعی دارد باید هر چه زودتر آن را به وزارت امور آب و جنگل‌داری، پلیس آفریقای جنوبی، یا سازمان آتش‌نشانی مربوطه یا سازمان مدیریت حوضه گزارش کند.

شخص مسئول، یا هر شخص دیگری که در حادثه دخیل است، باید همه اقدامات معقول را در راستای موارد زیر انجام دهد:

- کنترل یا به حداقل رساندن اثرات حادثه؛
- انجام روال‌های پاکسازی و
- ترمیم اثرات حادثه.

چنانچه شخص مسئول نتواند مشکل را حل کند، سازمان ذیربط مدیریت حوضه ممکن است گام‌های لازم را برای رفع مشکل بردارد و ممکن است هزینه‌های آن را از شخص یا اشخاص مسئول دریافت نماید.

بخش ۴

استفاده آب

استفاده آب به چه معنا است؟

مصادیق استفاده آب عبارتند از:

- برداشتن آب از یک منبع آب (برداشت)
- ذخیره‌سازی آب
- فعالیت‌هایی که جریان رودخانه را کاهش می‌دهد (برای نمونه، جنگل‌کاری تجاری)
- تخلیه پسماند یا آب حاوی پسماند در منبع آب
- فعالیت‌های کنترل‌شده (فعالیت‌هایی که تأثیر زیان‌باری بر منبع آب دارند، برای نمونه آبیاری اراضی با آب حاوی پسماند، یا تولید برق که جریان را در منبع آب تغییر می‌دهد)
- تغییر ساختار فیزیکی رودخانه‌ها (دستکاری در آبراهه، بند آوردن یا انحراف جریان آب در آبراهه)
- برداشت آب از زیر زمین
- استفاده از آب برای اهداف تفریحی

به بیانی دیگر، استفاده آب به انجام هر کاری که بر منبع آب تأثیر بگذارد، اطلاق می‌شود، برای نمونه بر: الف) میزان آب منبع، ب) کیفیت آب منبع و ج) محیط پیرامونی منبع. از این رو، یک دستگاه دولتی که در رودخانه سد می‌سازد، یا کسی که آب را از رودخانه یا چاه پمپاژ می‌کند، یا کسی که فاضلاب را در رودخانه تخلیه می‌کند، به استفاده از آب مشغول است. همین طور یک زارع یا شرکت Eksom یا شورای آب یا هر شخص دیگری که آب را مستقیماً از منبع برمی‌دارد.

حتی اگر آبی برداشته نشود، ولی بند انحرافی در رودخانه برای پرورش ماهی ساخته شود، یا پلی جدید ساخته شود که سبب آشفتگی جریان آب شود، باز هم تأثیر بر منبع آب وجود دارد و از این رو، این دست فعالیت‌ها نیز در زمره استفاده آب قرار می‌گیرند. استفاده از آب برای اهداف تفریحی مانند قایق‌سواری نیز استفاده آب به شمار می‌آید. نوع خاصی از استفاده، جنگل‌کاری تجاری است. در جنگل‌کاری عملاً از آب رودخانه برداشت نمی‌شود، بلکه درختان، مقدار آب جاری در رودخانه را کاهش می‌دهند. این

نوع استفاده از آب، کاهش جریان رودخانه نامیده می‌شود. درختان را می‌توان به آسیاب‌های بادی چوبی تشبیه کرد که آب را به هوا پمپ می‌کنند (تبخیرتعریق). استفاده از آب برای دفع پسماند نیز نوعی استفاده آب است، چون بر کیفیت منبع آب تأثیر می‌گذارد. این کار بر کیفیت لازم آب برای دیگر بهره‌برداران و اکوسیستم‌های آبی تأثیر می‌گذارد.

اولویت‌های استفاده آب چیست؟

همانگونه که در بخش سوم به طور خلاصه گفته شد، فراهم آوردن آب با کمیت و کیفیت کافی برای رعایت الزامات آب محفوظ / رزرو شده (نیازهای پایه انسان و نیازهای اکولوژیکی)، در اولویت نخست قرار دارد. با این همه، اولویت‌های دیگری نیز وجود دارند که لازم است پیش از آنکه آب بتواند در محدوده‌های مدیریت آب تخصیص یابد، تأمین شوند. به منظور تأمین نیاز این اولویت‌ها، بخشی از آب در محدوده‌های مدیریت آب، زیر نظر مستقیم وزیر قرار دارد.

اولویت‌های دیگر عبارتند از:

- آب مورد نیاز برای عمل به حقوق و تعهدات بین‌المللی

آفریقای جنوبی با کشورهای همسایه خود در موضوع بهره‌برداری و مدیریت منابع آب مشترک، توافقات بین‌المللی دارد. وزیر آب باید اطمینان یابد که آب کافی برای عمل به این قبیل توافقات بین‌المللی کنار گذاشته می‌شود.

- استفاده استراتژیک آب

چنانچه استفاده آب از دید ملی، اهمیت بسیار زیادی داشته باشد، استفاده استراتژیک نامیده می‌شود و اجازه آن در دست وزیر است. استفاده آب برای تولید برق که برای عملکرد کلی کشور و اقتصاد، اهمیت بنیادی دارد، در این دسته قرار دارد.

- انتقال‌های میان‌حوضه‌ای آب

استفاده دیگر آب که اهمیت ملی زیادی دارد، اطمینان‌یافتن از آب کافی در هر یک از محدوده‌های مدیریت آب است. برخی محدوده‌های مدیریت آب، آب کافی برای تأمین نیازهای آب ندارند، در حالیکه برخی دیگر از محدوده‌های مدیریت آب، مازاد آب دارند. وزیر ممکن است اجازه دهد تخصیص‌های آب میان محدوده‌های مدیریت آب انتقال

داده شود. این کار، انتقال میان حوضه‌های آب میان آن دسته از محدوده‌های مدیریت آب که آب مازاد دارند، و محدوده‌هایی که با کمبود آب روبرو هستند نامیده می‌شود.

• تدارک برای تأمین نیازهای پیش‌بینی شده آبی

این تدارک ممکن است آبی باشد که برای استفاده در بیرون از محدوده مدیریت آب یا برای پروژه‌های بزرگ خاص در داخل محدوده برای افزایش موجودی آب در آینده، محفوظ نگاه داشته می‌شود.

استراتژی ملی منابع آب باید تمام این اولویت‌ها را تدارک ببیند. نمودار زیر چگونگی اولویت‌بندی تخصیص آب را در استراتژی ملی منابع آب نشان می‌دهد.

بهره‌برداران آب چه کسانی هستند؟

**وزیر برای محقق ساختن پایداری
منابع آب کشور در راستای منافع همه
بهره‌برداران، چه می‌کند؟**

ابزار اصلی که وزیر می‌تواند هدف قانون ملی آب را محقق سازد، کنترل استفاده آب است. با کنترل استفاده آب، وزیر می‌تواند اطمینان یابد که همه مردم به آب کافی

دسترسی دارند، از محیط‌زیست حفاظت می‌شود، و آب برای بهبود وضعیت جوامع محلی که پیش‌تر محروم بودند، بازتخصیص می‌یابد. به همین دلیل، قانون ملی آب به افراد، اجازه استفاده از آب را فقط برابر شروط معین می‌دهد.

استفاده آب چگونه کنترل می‌شود؟

کنترل استفاده آب از طریق مقررات‌گذاری درباره شیوه مصرف آن انجام می‌شود. قانون ملی آب، استفاده آب را از طریق ثبت رسمی اجازه‌های مختلف استفاده از آب، ضابطه‌مند ساخته است. در ادامه، این موارد توضیح داده می‌شود.

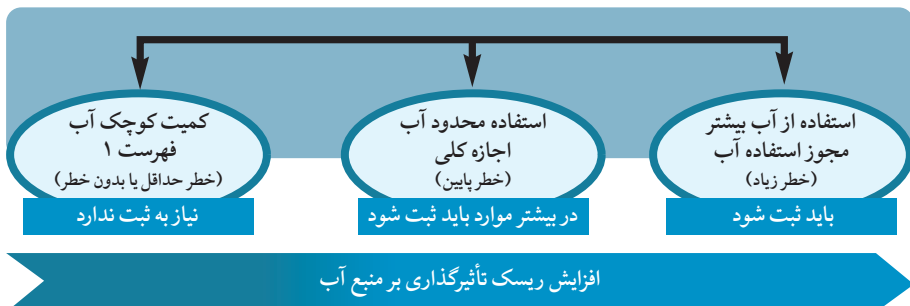
ثبت رسمی استفاده آب

وزارت امور آب و جنگلداری به منظور کنترل مصرف آب باید از نوع و میزان بهره‌برداری از منابع مختلف اطلاع داشته باشد. برای یافتن این اطلاعات، بهره‌برداران مجاز کنونی آب باید استفاده آب خود را به ثبت برسانند، چنانچه آب را برداشت و ذخیره می‌کنند، یا سبب کاهش جریان رودخانه می‌شوند (جنگل‌کاری تجاری). در حال حاضر، استفاده مجاز کنونی آب در دفاتر منطقه‌ای وزارت امور آب و جنگل‌داری ثبت شده است. وزارتخانه ممکن است قانونی بودن، میزان و کمیت استفاده را مورد ارزیابی قرار دهد. این کار، تأیید قانونی نامیده می‌شود. بهره‌بردارانی که استفاده آب خود را ثبت نکنند، با خطر از دست‌دادن حقابه روبرو خواهند بود.

انواع مختلف اجازه قانونی استفاده آب

انواع مختلف اجازه‌های قانونی استفاده از آب، مشخص می‌کند چه نوع فعالیت‌هایی نیازمند مجوز هستند و چه فعالیت‌هایی به مجوز نیاز ندارند.

سه نوع اجازه قانونی استفاده از آب وجود دارد

در ادامه، انواع مختلف اجازه‌های استفاده از آب توضیح داده می‌شود.

استفاده‌هایی که به مجوز نیاز ندارند

استفاده آب با تأثیر کوچک بر منبع آب (فهرست ۱ در قانون ملی آب)

فهرست ۱ در قانون ملی آب، استفاده‌های مجاز آب را که به مجوز نیاز ندارند معرفی می‌کند. فعالیت‌های معرفی شده در فهرست ۱ در قانون، فعالیت‌هایی هستند که تأثیر بسیار اندکی بر منبع آب دارند. این فعالیت‌ها عبارتند از:

- برداشت مستقیم آب از منبع آب برای استفاده در خانه، چنانچه دسترسی قانونی به آن آب داشته باشید،
  - ذخیره‌سازی و استفاده از رواناب بام،
  - باغچه کوچکی که استفاده تجاری ندارد،
  - آب‌دادن به حیوانات برای استفاده معیشتی،
  - استفاده از آب سطحی یا اراضی مجاور برای استفاده تفریحی (برای نمونه، قایقرانی)،
  - استفاده از آب در شرایط اضطراری، برای نمونه برای مصرف انسانی یا خاموش کردن آتش.
- این نوع استفاده‌ها، استفاده فهرست ۱ نامیده می‌شوند. استفاده‌های فهرست ۱ نیاز به ثبت رسمی ندارند. فهرست ۱ در تمام حوضه‌های کشور اعمال می‌شود.

استمرار استفاده قانونی موجود

چنانچه شخصی پیش از اجرایی شدن قانون ملی آب، به طور قانونی از آب استفاده می‌کرده است، ممکن است استفاده خود را ثبت کند و استفاده از آب را بدون اجبار برای درخواست مجوز ادامه دهد. این کار در واقع دوره گذار است که قانون ملی آب اجازه می‌دهد تا بهره‌برداران قانونی موجود بتوانند به استفاده از آب برابر شروط مشابه ادامه دهند، تا زمانی که برای استفاده از آب مجوز رسمی دریافت نمایند.

اجازه‌های عمومی

وزیر می‌تواند برای استفاده‌های کمی بزرگتر در منابع معینی که زیر فشار کمتری قرار دارند، مجوز عمومی صادر کند. این مجوز، در قالب اجازه عمومی انتشار یافته در روزنامه رسمی دولت صادر می‌شود. این نوع اجازه به استفاده‌کننده امکان می‌دهد تا از آب بدون دریافت مجوز بهره‌برداری نماید، به شرط آنکه استفاده آب در چهارچوب شروط اجازه عمومی

باشد. نمونه‌های اجازه عمومی عبارت است از ذخیره‌سازی مقدار محدود آب در یک سد، یا برداشت مقدار محدود آب از رودخانه‌های معین، یا از منابع آب زیرزمینی (چاه‌ها). اجازه عمومی، تنها در رودخانه‌ها یا حوضه‌های خاص قابل اجرا است و در کل کشور به کار نمی‌رود.

استفاده آب نیازمند مجوز

چنانچه استفاده جدید آب در فهرست ۱ مشخص نشده باشد یا مشمول اجازه عمومی نباشد، بهره‌بردار باید درخواست مجوز کند. بنابراین، مجوز آب برای کنترل استفاده آب، بیش از میزان معرفی شده در فهرست ۱ و فراتر از اجازه‌های عمومی به کار می‌رود.

مجوز استفاده از آب به بهره‌برداران موجود یا جدید، به طور رسمی اجازه می‌دهد از آب برای مقاصد مولد و مفید، استفاده نماید و شروطی را مشخص می‌کند که آب می‌تواند برابر آن استفاده شود. تنها «دستگاه مسئول» می‌تواند مجوز استفاده آب را صادر نماید. دستگاه مسئول ممکن است وزارت امور آب و جنگل‌داری یا سازمان مدیریت حوضه باشد.

بهره‌برداران بالقوه باید:

- درخواست دریافت مجوز را در دفتر منطقه‌ای وزارتخانه امور آب و جنگل‌داری ثبت کنند؛ یا
- استفاده آب خود را در دفتر منطقه‌ای ثبت نمایند.

در آینده، برخی از این وظایف به سازمان‌های مدیریت حوضه محول خواهد شد.

درخواست مجوز چگونه ارزیابی می‌شود؟

تمام درخواست‌ها بر اساس عواملی چند ارزیابی می‌شوند که در قانون ملی آب معرفی

شده است. دستگاه ارزیابی‌کننده درخواست مجوز باید موارد زیر را در نظر بگیرد:

چه شروطی در مجوزها منظور می‌شود؟

همه مجوزها با منظورداشتن شروط مشخص صادر خواهند شد. درباره این شروط، هر وقت امکان پذیر باشد، با بهره‌بردار آب مذاکره خواهد شد. یکی از مهم‌ترین شرط‌های مجوز، دوره زمانی آن است. این شروط برای اطمینان یافتن از اینکه مجوز اعطا شده تأثیر منفی بر منبع آب یا دیگر بهره‌برداران نداشته باشد، لحاظ می‌شوند. در صورت لزوم، دستگاه مسئولی که مجوز را صادر کرده است، ممکن است شروط مجوز را پیش از پایان یافتن آن تغییر دهد. برای نمونه، چنانچه نیازهای آب، بیشتر از موجودی آب شود، دستگاه مسئول ممکن است مقدار حقابه مجوز را کاهش دهد. تغییرات در مجوزها باید بی‌طرفانه انجام شود. این گفته بدین معنا است که شروط مجوز یک فرد، تنها در صورتی می‌تواند تغییر کند که تمام دیگر مجوزها برای همان استفاده آب یا از همان منبع آب نیز تغییر کند. مدت زمان اعتبار مجوز نمی‌تواند تغییر داده شود، ولی می‌تواند در دوره بازنگری، تا حداکثر پنج سال تمدید شود.

تمام بهره‌برداران آب ملزمند شروط مقرر در مجوز استفاده آب را رعایت نمایند. اگر یک بهره‌بردار از شروط پیروی نکند، دستگاه مسئول ممکن است به بهره‌بردار اخطار دهد که نقص رعایت شروط را تصحیح نماید. چنانچه بهره‌بردار نسبت به اخطار بی‌توجه باشد، دستگاه مسئول می‌تواند مجوز را بازپس گیرد و بهره‌بردار را تحت پیگرد قانونی قرار دهد.

دریافت اجباری مجوز چیست؟

در مرحله‌ای از پیاده‌سازی قانون، وزیر ممکن است با اعلام عمومی در روزنامه رسمی، همه بهره‌برداران موجود و بالقوه، به جز بهره‌برداران مشمول فهرست ۱ و اجازه‌های عمومی را به درخواست برای دریافت مجوز ملزم سازد. این کار، دریافت اجباری مجوز نامیده می‌شود.

ممکن است در فرایند دریافت مجوز در نهایت تمامی مناطق برای مصرف آب ملزم به دریافت مجوز شوند، اما محدوده‌هایی که با کمبود آب مواجه هستند (یعنی تقاضا کنونی یا آتی آنها بیشتر از عرضه آب باشد) یا مناطقی که منابع آب آنها آلودگی شدید دارد (حوضه‌هایی که تحت فشار هستند) برای دریافت مجوز در اولویت قرار دارند. فرایند صدور اجباری مجوز می‌تواند برای ایجاد دسترسی به افرادی که تاکنون به منابع

آب دسترسی نداشته‌اند، به کار گرفته شود. به علاوه سایر کاربردهای مجوز اجباری عبارتند از:

- تحقق تخصیص عادلانه آب در آن دسته از منابع آب که زیر فشار قرار دارند،
- بهبود کارایی استفاده آب در راستای مصالح عمومی، و
- اطمینان از مدیریت کارآمد منابع آب، و
- حفاظت از کیفیت آب.

لازم است بهره‌برداران، استفاده کنونی خود را ثبت کنند تا استفاده آنان در دوره صدور اجباری مجوز به حساب آورده شود.

صدور اجباری مجوز چه فرایندی دارد؟

نمودار زیر گام‌های مختلف فرایند دریافت اجباری مجوز را نشان می‌دهد.

قانون ملی آب چهارچوب حقوقی کلی مدیریت منابع آب را مشخص می‌کند. الزامات این قانون باید در عمل پیاده شود. جزئیات پیاده‌سازی در مقررات صادرشده توسط وزارت امور آب و جنگل‌داری تبیین می‌شود و در روزنامه رسمی دولت انتشار می‌یابد. دو

مجموعه مقررات ناظر بر استفاده آب وجود دارد:

- اطلاعیه شماره ۷۰۴ دولت در ۴ ژوئن ۱۹۹۹: مقررات استفاده آب در معدنکاری و فعالیت‌های مرتبط با هدف حفاظت از منابع آب.
- اطلاعیه شماره ۱۳۵۲ دولت در ۱۲ نوامبر ۱۹۹۹: مقررات الزامی‌کننده ثبت استفاده آب.

مقررات دیگری نیز در دست تهیه قرار دارد، یا در آینده نزدیک در دستور کار قرار می‌گیرد. این مقررات به مسائل زیر می‌پردازند:

- محدود کردن و یا کاهش استفاده از آب در شرایطی که جریان آب مسدود و یا منحرف می‌شود و یا آبراهه را تغییر می‌دهد (بستر، کرانه‌ها، و مانند آن)؛ و استفاده از آب برای مقاصد تفریحی.

- شیوه مدیریت تصفیه پسماند

- مبادله آب از نظر اجازه استفاده آب.

قانون ملی آب وزیر را موظف می‌کند که مقررات طیف گسترده‌ای از مسائل مربوط به استفاده آب را تهیه نماید.

بخش ۵

پرداخت بهای استفاده از آب

توسعه، مدیریت و حفاظت منابع آب، هزینه دارد. این هزینه‌ها معمولاً از بهره‌برداران آب در قالب بهای استفاده آب بازبایی می‌شود.

بهای استفاده آب چگونه تعیین می‌شود؟

قانون ملی آب به وزیر امور آب و جنگلداری، با تصویب وزیر امور مالی امکان می‌دهد استراتژی محاسبه نرخ استفاده از آب را طراحی نماید. این استراتژی، استراتژی نرخ‌گذاری نامیده می‌شود.

استراتژی نرخ‌گذاری چیست؟

استراتژی نرخ‌گذاری با اعلام در روزنامه رسمی دولت تعیین می‌شود. در استراتژی نرخ‌گذاری، بهای استفاده آب برای تأمین بودجه امور زیر تعیین می‌شود:

- مدیریت منابع آب که شامل تمام فعالیت‌های پایش، تخصیص، کنترل، حفاظت و صرفه‌جویی آب است،
  - توسعه منابع آب که شامل تمام فعالیت‌ها و هزینه‌های توأم با آن برای برنامه‌ریزی، طراحی، ساخت، بهره‌برداری و نگهداری تأسیسات آبی است،
  - استفاده از تأسیسات آبی که هزینه‌های توزیع آب است.
- افزون بر این، آب بها می‌تواند برای دستیابی به تخصیص عادلانه و کارآی آب تعیین شود.
- استراتژی نرخ‌گذاری، مسائل زیر را مورد توجه قرار می‌دهد:
- شیوه دسته‌بندی محدوده‌ها، استفاده و بهره‌برداران آب به منظور اطمینان از بی‌طرفی
  - بهایی که نهادهای مدیریت آب و مصرف‌کنندگان باید پردازند (و مبنای بها)
  - تخفیف قائل شدن (استرداد) در زمانی که آب به منبع آب بازمی‌گردد.
  - چشم‌پوشی از بخشی از بها برای بهره‌برداران خاص با رویکرد عدالت‌محوری (یعنی مجبور نیستند همه نرخ را پردازند)
  - پیشبرد استفاده کارآ و مفید آب

- به حداقل رساندن اثرات منفی بر منابع آب
  - پیشگیری از هدررفت آب
  - پشتیبانی سازمان‌های خدمات آب در تعریف تعرفه تأمین خدمات آب.
- استراتژی نرخ‌گذاری تنها برای موارد زیر به کار می‌رود:
- استفاده از آب خام (تصفیه‌نشده) / استفاده از منبع آب
  - بهایی که توسط وزارت امور آب و جنگل‌داری و دیگر نهادهای مدیریت آب که برابر قانون تأسیس شده‌اند (برای نمونه، سازمان‌های مدیریت حوضه) تعیین می‌شود.
- استراتژی نرخ‌گذاری، آب تصفیه‌شده را که به صورت حجمی برای خانوارها، تأمین و توزیع می‌شود شامل نمی‌شود. آب تصفیه‌شده، مشمول قانون خدمات آب سال ۱۹۹۷ است. شیوه‌ای که استراتژی نرخ‌گذاری میان انواع مختلف استفاده‌ها و استفاده‌کنندگان آب تمایز قائل می‌شود، اهمیت بسیاری دارد، چرا که بر بهای تعیین شده برای استفاده‌ها و استفاده‌کنندگان مختلف تأثیر می‌گذارد. بدین شیوه، استراتژی نرخ‌گذاری می‌تواند بی‌طرفی را محقق سازد. برای نمونه، اگر یک بهره‌بردار از آبی با کیفیت خوب و بهره‌بردار دیگر، از آبی با کیفیت پایین استفاده می‌کند، استراتژی نرخ‌گذاری می‌تواند نرخ متفاوتی را برای آب با کیفیت خوب و آب با کیفیت پایین در نظر بگیرد. یا اگر یک بهره‌بردار، فاضلابی را تخلیه می‌کند که تأثیر زیادی بر منبع آب می‌گذارد و بهره‌بردار دیگر، فاضلابی را تخلیه می‌کند که تأثیر اندکی بر آب دارد، استراتژی نرخ‌گذاری می‌تواند نرخ متفاوتی را برای انواع مختلف تخلیه فاضلاب در نظر بگیرد.

تمایز میان استفاده‌های آب چگونه صورت می‌گیرد؟

میان استفاده‌های آب بر پایه ملاحظات زیر، تمایز گذاشته می‌شود:

- چگونگی برداشت از منبع
- چگونگی تأمین
- چگونگی تخلیه و دفع
- قابلیت اطمینان تأمین
- کیفیت آب
- تأثیر آب برگشتی بر منبع
- منبع آبی که استفاده می‌شود.

چگونه میان بهره‌برداران آب، تمایز گذاشته می‌شود؟

- مقدار آبی که بهره‌بردار استفاده می‌کند.
- کمیت آبی که بهره‌بردار به منبع بازمی‌گرداند.
- شرایط اقتصادی بهره‌بردار.

وزیر تا پیش از این، بخشی از استراتژی نرخ‌گذاری را در روزنامه رسمی منتشر ساخته است. قانون ملی آب به وزیر امکان می‌دهد تا آن را در زمان‌های مختلف تغییر دهد.

اهداف زیر برای تدوین استراتژی جدید نرخ‌گذاری مد نظر بوده‌اند:

- بی‌طرفی اجتماعی
- پایداری اکولوژیکی
- پایداری مالی
- کارایی اقتصادی.

نرخ بهای استفاده از آب برای تأمین هزینه‌های مستقیم و هزینه‌های مرتبط در مدیریت، توسعه و استفاده از منابع آب به کار می‌رود و ممکن است برای تحقق تخصیص عادلانه و کارایی آب نیز استفاده شود.

انواع آب‌بها

استراتژی کنونی نرخ‌گذاری، سه نوع آب‌بها را در نظر گرفته است:

آب‌بهای مدیریت منابع آب

آب‌بهای مدیریت منابع آب برای تأمین هزینه‌های مدیریت و کنترل منابع آب است. این بها شامل هزینه‌های فعالیت‌هایی مانند ثبت بهره‌برداران، صدور مجوز، تعیین حجم آب محفوظ، اندازه‌گیری جریان در رودخانه‌ها، آزمایش کیفیت آب، کنترل آلودگی و مدیریت کاهش مصرف آب است.

از تمام بهره‌برداران ثبت‌شده و مجوزدار آب، آب‌بهای مدیریت منبع آب دریافت خواهد شد. این هزینه ممکن است در میان بهره‌برداران مختلف و محدوده‌های مختلف مدیریت آب متفاوت باشد. در حال حاضر، آب‌بهای مدیریت منبع آب برای آب آبیاری، کمتر از آب خانگی و صنعتی است.

آب‌بهای توسعه منابع آب

آب‌بهای توسعه منبع آب برای تأمین هزینه‌های برنامه‌ریزی، طراحی، ساخت و بهره‌برداری و نگهداری طرح‌های تأمین آب مانند سدها، کانال‌ها، تونل‌ها و مانند آن است که برای ذخیره‌سازی یا تأمین آب به کار می‌رود. این هزینه شامل هزینه‌های سرمایه‌ای ساخت طرح و نیز هزینه‌های بهره‌برداری است که هزینه‌های جاری سالانه به شمار می‌آید.

دولت تنها در صورتی آب‌بهای توسعه منبع آب را از بهره‌برداران دریافت می‌کند که تأمین آب آنها از طرح‌های دولتی صورت گرفته باشد. با این همه، توسعه‌دهندگان خصوصی طرح‌ها مانند تشکل‌های آب‌بر نیز ممکن است این نرخ را از بهره‌بردارانی که آب آنها را تأمین می‌کنند دریافت نمایند تا هزینه‌های خود را بازیابی کنند.

آب‌بهای تحقق تخصیص کارآی آب (آب‌بهای اقتصادی)

این وجه ممکن است در مواقعی دریافت شود که تقاضای زیادی برای ارتقای کارایی استفاده از آب وجود داشته باشد (برای نمونه آبیاری کشت‌هایی که ارزش بالایی دارند).

آب‌بهای تخلیه فاضلاب

آب‌بهای تخلیه فاضلاب بابت تخلیه فاضلاب یا آب حاوی پسماند به درون رودخانه است و مبتنی بر اصل «بهره‌برداران و آلوده‌سازان پرداخت می‌کنند» دریافت می‌شود. استراتژی تعیین این نرخ در حال تدوین است و بخشی از استراتژی نرخ‌گذاری را تشکیل خواهد داد.

بخش ۶

اختیارات دولت

قانون ملی آب اختیارات و وظایف دولت را با کارگزاری وزیر امور آب و جنگل داری در راستای اطمینان یافتن از اینکه حفاظت، استفاده، توسعه، مدیریت و کنترل آب به گونه‌ای پایدار و عادلانه، به نفع همه مردم صورت می‌گیرد مشخص کرده است.

وزیر

وزیر به عنوان متولی عمومی منابع آب به نمایندگی از دولت ملی، مسئولیت تمام جنبه‌های مدیریت منابع آب را در آفریقای جنوبی بر عهده دارد. با این همه، قانون ملی آب به وزیر اجازه می‌دهد بیشتر اختیارات و وظایف خود را به مدیران وزارتخانه، نهادهای مدیریت آب، کمیته‌های مشورتی و شوراهای آب تفویض نماید.

اختیارات و وظایف وزیر و دولت ملی (وزارت امور آب و جنگل داری) در سرتاسر قانون ملی آب مطرح می‌شود. با این همه، این قانون اختیارات و وظایف «عمومی» وزیر و مدیر کل امور آب و جنگل داری را مشخص کرده است که در فصل ۶ توصیف می‌شود. یکی از اهداف این فصل از قانون ملی آب، تعیین و روشن ساختن اختیارات وزیر و مشخص کردن محدودیت اختیارات است. اختیارات تعریف شده برای وزیر در قانون برای آن است که وزیر بتواند اهداف قانون را محقق سازد. این قانون همچنین، وظایف وزیر را در اعمال اختیارات مشخص می‌کند، برای نمونه وظیفه رایزنی در هنگام تدوین مقررات و ارائه مقررات به پارلمان برای بررسی. این وظیفه فعالیتی مهم است چون بدین معنا است که مردم فرصت ارائه نظرات خود را درباره مقررات پیشنهادی دارند و پارلمان نیز در قانونگذاری درباره منابع آب ایفای نقش می‌کند. اگر پارلمان مقررات را رد کند، وزیر باید مقررات را پس بگیرد یا اصلاح نماید تا دغدغه‌های مطرح شده در پارلمان را ترتیب اثر دهد.

اختیارات و وظایف عمومی وزیر که در قانون برشمرده شده است عبارتند از:

- اختیار تفویض
- اختیار سلب مالکیت یا خرید اموال

- الزاماتی که لازم است در طراحی مقررات رعایت شوند.
- انجام کارکردهای سازمان مدیریت حوضه در مواقعی که سازمان مدیریت حوضه تشکیل نشده باشد.
- تعیین اختیارات و وظایف سازمان‌های مدیریت حوضه.

وزارت امور آب و جنگل داری

در حال حاضر، وزارت امور آب و جنگل داری مسئولیت اداره تمام جنبه‌های قانون را از طرف وزیر بر عهده دارد. وقتی سازمان‌های مدیریت حوضه و دیگر نهادهای منطقه‌ای و محلی مدیریت آب تشکیل شوند، وزارتخانه با گذشت زمان، مسئولیت‌های مدیریت منبع آب را به این نهادها می‌سپارد یا تعیین می‌کند.

در بلندمدت، نقش وزارتخانه عمدتاً به طراحی سیاست ملی و مقررات ناظر بر شیوه مدیریت منابع آب در دیگر نهادها معطوف خواهد شد. وزارت امور آب و جنگل داری بر فعالیت‌های این نهادها و چگونگی انجام آنها نظارت کلی نیز خواهد داشت.

بخش ۲

سازمان‌های مدیریت حوضه

قانون ملی آب تأسیس سازمان‌های مدیریت حوضه را برای محدوده‌های مدیریت آب تکلیف کرده است.

سازمان مدیریت حوضه چیست؟

سازمان مدیریت حوضه یک نهاد قانونی است و با اعلان دولت تأسیس می‌شود. سازمان مدیریت حوضه از هیئت مدیره تشکیل می‌شود که از جانب وزیر منصوب می‌شوند. این شورا باید نماینده تمام ذینفعان (از جمله گروه‌های بهره‌بردار کنونی و بالقوه) و منافع آنان در محدوده مدیریت آب باشد. محدوده عملیاتی سازمان مدیریت حوضه، محدوده تعریف‌شده مدیریت آب است.

سازمان‌های مدیریت حوضه نهادهایی هستند که وزیر به وسیله آنها، مدیریت منبع آب را به سطح منطقه‌ای یا حوضه محول می‌کند. هدف دولت، تأسیس سازمان مدیریت حوضه در هر یک از ۱۹ محدوده مدیریت آب است. دفاتر منطقه‌ای وزارت امور آب و جنگل‌داری، در مواقعی که سازمان مدیریت حوضه در محدوده مدیریت آب تأسیس نشده باشند، به عنوان سازمان مدیریت حوضه در آن منطقه عمل خواهند کرد.

هدف از تأسیس سازمان مدیریت حوضه چیست؟

هدف اصلی از تأسیس سازمان مدیریت حوضه، دخالت‌دادن جوامع محلی در مدیریت منابع آب است. این رویکرد همسو با روند جهانی در عملی کردن اصول مشارکت در راستای تحقق مدیریت یکپارچه منابع آب است. سازمان مدیریت حوضه، منابع آب را در محدوده تعریف‌شده بر اساس استراتژی تعیین شده، مدیریت می‌کند.

مشارکت عمومی در مدیریت منابع آب، از اصول پایه مدیریت حوضه به شمار می‌آید. سازمان‌های مدیریت حوضه باید اطمینان یابند تمام ذینفعان از جمله جوامع محلی فقیر که از امکانات محروم بوده‌اند و به حاشیه رانده شده‌اند، می‌توانند در فرایندهای رایزنی و تصمیمات سازمان مدیریت حوضه مشارکت نمایند.

کارکردهای سازمان مدیریت حوضه چیست؟

وقتی سازمان مدیریت حوضه تأسیس شد، وظایف زیر را که «کارکردهای اولیه» نامیده می‌شود به انجام می‌رساند:

- بررسی و توصیه درباره حفاظت، استفاده، توسعه، مدیریت و کنترل منابع آب در محدوده مربوطه مدیریت آب،
- طراحی استراتژی مدیریت حوضه برای محدوده مربوطه مدیریت آب،
- هماهنگ‌سازی فعالیت‌های بهره‌برداران و نهادهای مدیریت آب در محدوده مدیریت آب،
- پیشبرد هماهنگی میان پیاده‌سازی استراتژی مدیریت حوضه با پیاده‌سازی برنامه‌های توسعه خدمات آب توسط سازمان‌های عرضه خدمات آب،
- تقویت مشارکت جامعه محلی در حفاظت، استفاده، توسعه، مدیریت و کنترل منابع آب در محدوده مدیریت آب.

وزیر امور آب و جنگل‌داری می‌تواند وظایف دیگری را نیز به سازمان مدیریت حوضه محول کند. در این صورت، سازمان مدیریت حوضه کارکردهای اضافه‌تری را از طرف وزیر به انجام می‌رساند. وقتی سازمان مدیریت حوضه نشان داد که می‌تواند به شکل مؤثری وظایف محوله را به انجام رساند، وزیر می‌تواند این کارکردها را به سازمان مدیریت حوضه تفویض نماید، که در این صورت یعنی وظایف به طور کامل به سازمان مدیریت حوضه واگذار شده است.

کارکردهای اضافه‌تری را که می‌توان به سازمان مدیریت حوضه محول یا برای آنها تعیین نمود، عبارتند از:

- مدیریت کلی منابع آب در محدوده مدیریت آب؛
- مرجع مسئول در موضوع استفاده و تخصیص آب؛
- دیگر اختیارات و وظایفی که وزیر می‌تواند تفویض کند (نه اینکه تعیین نماید).

سازمان‌های مدیریت حوضه ممکن است کمیته‌های مدیریت حوضه و گفت و گوی ذینفعان را برای پیشبرد مشارکت جامعه محلی در محدوده مدیریت آب نیز تشکیل دهند.

راهنمای جداگانه‌ای درباره نهادهای مدیریت آب تهیه شده است که سازمان‌های مدیریت حوضه، کمیته‌های مدیریت حوضه و گفت و گوی ذینفعان را با جزئیات بیشتر توضیح می‌دهد.

قانون ملی آب، علاوه بر سازمان‌های مدیریت حوضه، نهادهای دیگر مدیریت آب را نیز مقرر می‌کند. یکی از نهادهای مدیریت آب، تشکل آب‌بران است.

بخش ۸

تشکل‌های آب‌بران

قانون ملی آب تأسیس تشکل‌های آب‌بران را تکلیف کرده است.

تشکل آب‌بران چیست؟

تشکل آب‌بران یک نهاد قانونی است که وزیر مکلف به فراهم آوردن مقدمات تأسیس آن است. در این نهاد، بهره‌برداران آب یک گروه را تشکیل می‌دهند که مایلند با یکدیگر همکاری کنند، چون منافع مشترکی دارند. بهره‌برداران آب در انجام فعالیت‌های مرتبط با آب در سطح محلی در راستای منافع متقابل همکاری می‌کنند. برای نمونه، تشکل آب‌بران در صورتی که گروهی از زارعان بخواهند کانال یا سد مشترکی بسازند، یا گروهی از زارعان بخواهند یا یکدیگر همکاری داشته باشند، شکل می‌گیرد.

شوراهای موجود آبیاری، شوراهای آب برای مقاصد آب‌دادن به دام و شوراهای کنترل آب که استفاده از آب زیرزمینی را زیر نظر دارند، همگی به تشکل‌های آب‌بران تبدیل خواهند شد. این کار مستلزم گسترش حوزه صلاحیت این نهادها برای شامل شدن دیگر بهره‌برداران یا دیگر منابع آب است.

تشکل آب‌بران ممکن است یک تشکل تک‌بخشی یا چندبخشی باشد. تشکل تک‌بخشی از گروهی از بهره‌برداران مشابه تشکیل می‌شود، برای نمونه زارعان و در راستای منافع آنان عمل می‌کند. تشکل چندبخشی از گروهی از بهره‌برداران مختلف تشکیل می‌شود، برای نمونه صنعت، زراعت، معدنکاری و مانند آن، و در راستای منافع بهره‌برداران مختلف عمل می‌کند.

هدف از تشکل آب‌بران چیست؟

هدف از تأسیس تشکل آب‌بران، قادرساختن بهره‌برداران آب به همکاری و به اشتراک گذاشتن منابع آنان (مالی، منابع انسانی و تخصص)، در راستای انجام

اثربخش تر فعالیت‌های مرتبط با آب است. تشکل‌های آب‌بران نقش مهمی در ریشه‌کن کردن فقر و فراهم آوردن امنیت غذایی ایفا می‌کنند. بیشتر تشکل‌های آب‌بران، شوراها، آبیاری زارعان هستند و بر آبیاری تمرکز دارند. تشکل‌های آب‌بران ممکن است برای امور زیر نیز تشکیل شوند:

- فعالیت‌های کاهش جریان رودخانه مانند جنگل‌کاری
- تصفیه و دفع زهاب و فاضلاب
- کنترل استفاده از آب برای مقاصد تفریحی/ یا محیط‌زیستی

تشکل آب‌بران چه کارکردهایی را به انجام می‌رساند؟

کارکردهای تشکل آب‌بران به اساسنامه آن و هدف تشکیل آن بستگی دارد. اساسنامه تشکل آب‌بران می‌تواند کارکردهای زیر را که باید به دست تشکل به انجام رسد مقرر کند:

- پیشگیری از هدررفت آب
- حفاظت از منابع آب
- پیشگیری از استفاده غیر قانونی آب یا اقداماتی که تأثیر منفی بر منبع آب خواهد داشت.
- نظارت کلی بر منابع آب
- تنظیم جریان آبراهه
- بررسی کیفیت آب
- ساخت و بهره‌برداری و نگهداری تأسیسات زهکشی اراضی یا تأمین آب.

قانون ملی آب بر فعالیت تشکل‌های آب‌بر ضوابطی را نیز مقرر کرده است. تشکل آب‌بران ممکن است تنها در صورتی از اختیارات و وظایف مدیریتی برخوردار باشد که اختیارات و وظایف از جانب سازمان مدیریت حوضه یا وزیر به آنها سپرده شده باشد. تأسیس تشکل‌های آب‌بران، کار وزیر (و وزارت امور آب و جنگل‌داری) و سازمان مدیریت حوضه را ساده‌تر

می‌کند، چون با گروه‌های سازمان‌یافته سروکار خواهند داشت تا انبوه بهره‌برداران منفرد.

راهنمای جداگانه‌ای درباره نهادهای مدیریت آب تهیه شده است که با جزئیات بیشتر، شکل‌های آب‌بر را توضیح می‌دهد.

بخش ۹

مفاد دیگر قانون

کمیته‌های مشورتی

قانون این اختیار را به وزیر می‌دهد که کمیته‌های مشورتی را تشکیل دهد. این کمیته‌ها می‌توانند برای مقاصد مختلف و با کارکردهای مختلف تشکیل شوند. با اینکه ماهیت این کمیته‌ها عمدتاً مشورتی است، وزیر ممکن است اختیارات معینی را به کمیته‌های مشورتی بسپارد. کمیته‌های مشورتی در قبال وزیر مسئول هستند. وزیر ممکن است مقرراتی را درباره کمیته‌های مشورتی وضع نماید:

- شرح خدمات کمیته
- اختیارات
- وظایف و
- عملکرد

قانون ملی آب، وزیر را به تشکیل کمیته مشورتی برای ارائه توصیه‌ها درباره ترکیب هیئت مدیره سازمان مدیریت حوضه ملزم می‌کند.

مدیریت منابع آب بین‌المللی

قانون ملی آب تأسیس نهادهایی را برای پیاده‌سازی توافقات بین‌المللی برای مدیریت و توسعه منابع آبی مشترک با کشورهای همسایه مقرر می‌کند.

حکمرانی، اختیارات و وظایف این نهادها توسط وزیر، برابر توافقات بین‌المللی مربوطه تعیین می‌شود. وزیر در مورد تأسیس نهادها برای پیاده‌سازی توافقات بین‌المللی باید با کابینه مشورت کند.

راهنمای جداگانه‌ای درباره نهادهای مدیریت آب تهیه شده است که با جزئیات بیشتر به موضوع نهادهای مدیریت آب‌های بین‌المللی می‌پردازد.

تأسیسات آبی دولتی

دولت تنها در مدیریت منابع آب دخیل نیست.

قانون ملی آب به دولت اجازه ساخت، تملک یا حتی خرید سدها و دیگر زیرساخت‌های آبی را در صورتی که به مصلحت عمومی باشد، می‌دهد. دولت می‌تواند آب سدها و تأسیسات آبی خود را به همان شیوه تخصیص آب در دیگر منابع آب، تخصیص دهد. دولت همچنین می‌تواند به مردم اجازه استفاده از آب سطحی یا اراضی پیرامونی تأسیسات آبی را برای تفریح و استفاده‌های دیگر بدهد. دولت همه یا بخشی از هزینه تأسیسات آبی دولتی را با دریافت آب‌بها از مردم بابت استفاده از آب تأسیسات بازیابی می‌کند. دولت نرخ استفاده از آب را بر اساس استراتژی ملی نرخ‌گذاری که در روزنامه رسمی دولت انتشار یافته است، تعیین می‌کند. (به قسمت قبلی درباره سیاست ملی نرخ‌گذاری مراجعه نمایید).

با اینکه وزارت امور آب و جنگل‌داری در امر زیرساخت‌ها دخیل بوده است، می‌کوشد به یک نهاد سیاست‌گذار، ضابطه‌گذار و حسابرس تبدیل شود. از این رو در تلاش است نهادهای دیگری را برای اداره جنبه‌های معین امور زیرساخت‌ها تأسیس یا مسئولیت زیرساخت‌ها را به نهادهای موجود مدیریت آب واگذار نماید (برای نمونه، شکل‌های آب‌بران). به ویژه، راه‌های جایگزینی برای مدیریت زیرساخت‌های ملی آب در دست بررسی است.

ایمنی سدها

قانون ملی آب تدابیر مختلفی را برای بهبود ایمنی سدهای جدید و سدهای موجود که با خطر ایمنی روبرو هستند در نظر گرفته است.

سدهای بزرگ می‌توانند خطر جدی برای مردم و محیط‌زیست به وجود آورند. سدهایی که طراحی مناسبی ندارند یا به سبب نگهداری نامناسب، وضعیت نامطلوبی پیدا کرده‌اند، خطر ویژه‌ای به شمار می‌آیند.

شکست سد می‌تواند سبب رهاسازی ناگهانی سیلاب شود و احتمالاً تلفات جانی و مالی داشته باشد. حتی شکست یک سد کوچک نیز می‌تواند رسوبات را رها سازد و سبب خسارت به محیط‌زیست شود.

به این دلیل، قانون ملی آب تدابیر معینی را برای اطمینان از اینکه ریسک شکست سد به حداقل رسانده می‌شود در نظر گرفته است. یک سد با ریسک ایمنی معمولاً

سدی است که بیش از ۵۰,۰۰۰ متر مکعب آب را ذخیره می‌کند و ارتفاع آن بیش از ۵ متر است.

هیچ سدی که ممکن است ریسک ایمنی داشته باشد، نمی‌تواند بدون مجوز ساخته شود.

قانون ملی آب اطمینان می‌دهد که تنها افراد صاحب صلاحیت (تأییدشده) مجاز به طراحی و بازرسی سدهایی هستند که ریسک ایمنی دارند. قانون ملی آب سدها را بر اساس ریسک ایمنی دسته‌بندی می‌کند و نیز مسئولیت‌های افراد ذیصلاح تأییدشده را مشخص می‌کند.

قانون ملی آب، ارزیابی‌های منظم ایمنی را در تمام سدهایی که ریسک ایمنی دارند الزامی کرده است.

بدین منظور، دفتر ایمنی سدها در وزارت امور آب و جنگل‌داری تأسیس شده است تا مفاد قانون را درباره ایمنی سدها اجرایی کند. افزون بر این، وزارتخانه در حال تهیه مقررات جدید ایمنی سدها است.

پایش، ارزیابی و اطلاعات

پایش، ارزیابی و تهیه اطلاعات درباره موجودی منابع آب برای اطمینان یافتن از اینکه هدف اصلی قانون ملی آب محقق می‌شود بسیار مهم است.

پایش، بررسی منظم کیفیت و جریان آب در رودخانه، سد، تالاب یا آب زیرزمینی است. اطلاعات پایش در سامانه اطلاعات وارد می‌شود.

سامانه‌های اطلاعات برای ذخیره‌سازی اطلاعات منابع آب به کار می‌رود تا بتواند به آسانی توسط مدیران و تصمیم‌گیران، فهم و استفاده شود.

با اینکه وزارتخانه همیشه منابع آب را پایش کرده است، فصل ۱۴ قانون ملی آب رسماً استقرار نظام‌های ملی پایش و اطلاعات را برای تمام جنبه‌های منابع آب الزامی کرده است. سامانه‌های پایش باید داده‌ها و اطلاعات را گردآوری کند تا امور زیر را بتوان بررسی کرد:

- کمیت آب
- کیفیت آب

- استفاده آب
- ترمیم منابع آب
- رعایت اهداف کیفیت منبع آب
- سلامت اکوسیستم‌های آبی و
- شرایط جوی که ممکن است بر منابع آب تأثیر بگذارد.

این قانون همچنین ملزم می‌کند که ساز و کارها و رویه‌هایی برای هماهنگ‌سازی پایش منابع آب برقرار گردد.

قانون اساسی تضمین می‌کند که همه افراد حق دسترسی به اطلاعات را دارند و لازم است در قانون‌گذاری، این حق، اجرایی شود.

بر این اساس، قانون ملی آب وزیر را به استقرار سامانه‌های ملی اطلاعات منابع آب در زودترین زمان ممکن تکلیف کرده است.

سامانه‌های ملی اطلاعات باید حاوی اطلاعات زیر باشند:

- هیدرولوژی (بارندگی و جریان رودخانه‌ها)؛
- کیفیت آب؛
- آب زیرزمینی؛ و
- مجوزهای رسمی استفاده از آب و دیگر مجوزهای آب.

سامانه‌های اطلاعات برای فراهم‌آوردن داده‌ها و اطلاعات در راستای اهداف مختلف، از جمله طراحی و پیاده‌سازی استراتژی ملی منابع آب، دیگر برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت بلایا، و ایمنی عمومی به کار خواهد رفت.

دادگاه آب

قانون ملی آب تأسیس دادگاه آب را برای رسیدگی به فرجام‌خواهی درباره تصمیمات یا بخش‌نامه‌های دستگاه‌های مسئول یا نهادهای مدیریت آب مانند سازمان‌های مدیریت حوضه مقرر کرده است. دادگاه آب، نهاد مدیریت آب به شمار نمی‌آید و مستقل است. بهره‌بردار آب ممکن است از دادگاه آب علیه شماری از تصمیمات مختلف نهادهای مدیریت آب، از جمله تصمیمات درباره موارد زیر فرجام‌خواهی کند:

- دعاوی مربوط به هزینه‌ها؛

- برنامه زمانی تخصیص آب؛
- تصمیمات مربوط به درخواست مجوز و شروط مجوز؛
- تصدیق استفاده قانونی موجود؛ و
- جبران خسارت.

دادگاه آب در اکتبر ۱۹۹۸ تأسیس گردید. این دادگاه در همه جای کشور صلاحیت رسیدگی دارد، و ممکن است جلساتی را در محدوده‌هایی که سبب‌ساز فرجام‌خواهی شده است برگزار نماید. بودجه فعالیت دادگاه از خزانه ملی تأمین می‌شود. قواعد مربوط به رویه دادگاه به تصویب وزیر می‌رسد و در روزنامه رسمی دولت انتشار می‌یابد. شخصی که از تصمیم دادگاه راضی نباشد، می‌تواند به دادگاه عالی مراجعه نماید.

تخلفات و راهکارهای جبران (جریمه‌ها)

قانون ملی آب همه مواردی که برابر این قانون، تخلف محسوب می‌شود، و نیز جریمه آنها را فهرست کرده است.

تخلفات

تخلفات شامل اقدامات (فعالیت‌ها) و اهمال‌کاری‌ها است:

- هر گونه فعالیتی که در قانون مجاز شمرده نشده، تخلف محسوب می‌شود برای نمونه دستکاری غیر قانونی در تأسیسات آب، یا آلوده‌سازی غیر قانونی منبع آب.
  - اهمال‌کاری، انجام‌ندادن کاری است که در قانون تکلیف شده است، برای نمونه عدم ثبت مصرف آبی که در قانون مجاز شمرده شده و یا عدم رعایت الزامات مصرف مجاز آب.
- هر شخصی که از قانون تخطی کند (قانون را رعایت نکند)، مرتکب تخلف شده است و قابل پیگرد در دادگاه است.

راهکارهای جبران

قانون ملی آب به دادگاه‌ها و نهادهای مدیریتی آب، اختیارات معینی را برای جبران مشکلات، در زمانی که فرد بابت تخلف خود تحت پیگرد قرار گرفته است می‌دهد. برای نمونه، اختیار مرتفع کردن علت کاهش جریان رودخانه.

جبران خسارت‌ها

چنانچه شخصی به دلیل تخلفات شخص دیگر (اقدامات نادرست یا اهمال‌کاری) آسیب جانی و مالی ببیند، قانون به دادگاه‌ها اجازه می‌دهد خسارت‌ها را تعیین کند و شخص آسیب‌دیده جبران خسارت شود.

جبران خسارت می‌تواند به شیوه‌های مختلفی صورت گیرد:

- پرداخت در قبال آسیب واردشده،
- متهم (شخصی که مرتکب تخلف شده است) باید هزینه‌های رفع خسارت واردشده را بپردازد،
- متهم یا نهاد مربوطه مدیریت آب باید خسارت واردشده را مرتفع سازد.

قانون ملی آب کشور آفریقای جنوبی که در سال ۱۹۹۸ به تصویب رسید، از دید بسیاری از ناظران و خبرگان آب، پیشرفته ترین تجربه قانون گذاری در جهان درباره آب، و گام مهمی در تبدیل مفهوم یکپارچه نگری در مدیریت منابع آب (IWRM) به قانون به شمار می آید. در بسیاری از نوشتارها و گفتارها به این قانون استناد می شود و شماری از کشورها در تلاش برای بازنگری در قوانین آب، این قانون را الگو قرار داده اند.

کتابچه حاضر با هدف آشنایی جامعه آب کشور با این قانون پیشرو، به فارسی ترجمه شده است. در این نوشتار، هدف و اصول قانون ملی آب، و نیز استراتژی ها و نهادهای تعریف شده برای دستیابی به اهداف نهایی آن، توصیف می شود. همچنین، تدابیر مقرر در قانون را برای حفاظت از منابع آب و کنترل استفاده از آب معرفی می کند.

www.awnrc.com

